

המציפה

ערתון שבועי

לכל עניני החיים, לספרות ולמדעים ולכל עניני היהודים.

יוצא לאור בכל ערב שבת.

מדור החתימה על המצפה

כאשר אנחנו:

לשנה 7. — בתרים
 חצי שנה 3.50
 לדבר 1.75

כאשר אנחנו:

לשנה 8. — בתרים

ביתר הארצות:

לשנה 9 בתרים — 9.50 פראנק.

"רמת המצפה"
 נכנסת יתה בגליון עצמו, הגדולתה משהיה
 וסכני חבה ספרותי יותר מאשר עד כה.
 אין הנחה מהמדור.

מדור גליון בודד 14 הלר.
 מחיר מודעות או הזכרות לנפטרים
 לפי גדל דשמה.
 ברכת מדי 60 הלר. הודעת אירוסין כתר.
 זו או זו בראש הגליון שני בתרים
 המשנה מקומו עליו להודיענו מיד לא
 רק שם מקומו החדש, כ"א גם שם
 מקום בית הדאר הקודם.
 קאנטא של פאסטשעק נומר 76.918
 האדרה לבית המערכת לארמיניסטרזיה
 „HAMICPE“ Kraków,
 (בחוץ לארץ להוסיף: Oesterreich)
 בע"מ: רחוב פעבאטיאנא 32

Kraków, 31 Marca 1911. גליון יג. קראקא, ב' ניסן פ' וקרא התרע"א.

שלבב הרברים הללו מסכים שמריל גורליק, ובוראי
 יסכים להם גם הועד המרכזי של הציונים בגליציה,
 שבכרוזו על אדות ספירת העם הציג לו מצבת-זכרון
 נצחית כההיסטוריה הציונית...

הגיון, הגיון, איכה? הד"ר בירנבוים המפולפל
 מסבך ככונה ידועה את הסבות והמסוככים. היהודים
 בגרמניה לא חדלו ללמוד עברית מפני שחדלו לדבר
 זירגונית. היהודים בגרמניה חיו פעם חיים יהודיים,
 כלומר: למדו תורה ותלמוד וספרות רבנית. כשם שהיה
 נהוג בכל הגישות היהודיות, כך היה נהוג גם בגרמניה.
 היהדות עמדה במדרגה הראשונה, ישיבות ובתי מדרש
 המו מאדם רב, שאיפות החורים היו לגדל את בניהם
 לתורה ולמעשים טובים, כתר תורה גדול היה אז כמעלה
 מיתר הכתרים. על החיים היהודיים היה טבוע חותם
 היהדות, חותם חיים לאומיים, בודדים וזרים לכל הסביבה.
 אחת מצורות החיים החיצוניות, שהכדיל בין ישראל
 לעמים שם, היה גם הוירגון הגרמני, הוירגון, שהיה
 נבדל רק במעט מן השפה הגרמנית — אמו. אמרת!
 גם — מפני שגם עור וחרש יודעים, שהעיקר היה
 למוד התורה וההתעמקות בתורת היהדות. הוירגון —
 זה היה הבדל מפל, קטן וננס' לעמת יתר ההבדלים
 ובאמת לא היתה כלל שפה מיוחדת, רק השפה הגרמנית
 המתהלכת בין המון מעורבת קצת במלים עבריות
 ותלמודיות, אולם בקרב יהודי גרמניה נולדה שאיפת
 המטיעה והבריחה מפני היהדות. הם עזבו את היהדות,
 את התורה, את השפה העברית ואת כל הקשור
 בה — והתבוללו. מובן שבעת עזבם את כל צורות
 החיים היהודיים העקריים, הראשיות, את מנהגי הדת

בנו את שפת המדינה, מפני שהיא רוששה למלחמת
 החיים. גם אחד מהם לא ירשה לעצמו לקבץ את נפש
 בנו וחיו ע"י הצפו לכרא בגולה יהודי רם — זירגוני.
 אולם השפה העברית נלמדת לא מפני שהחיים החזקים
 דורשים זאת מאתנו, רק מפני נמוקים דתיים או לאומיים,
 "אין כחם יפה ככה החיים — והלכך המלחמה מתחוללת
 נגד צד ההתנגדות הכי-הלשה, נגד השפה העברית.
 אולם אם משתוים כל הוירגוניסטים במטרתם, אין הם
 דומים באמצעיהם ובתכסיים מלחמתם. ריזון וסיעתו
 בחרו להם תכסיים מלחמה ישרים — את זה אנחנו
 מוכרחים להודות. השפה העברית מיותרת, מיותרת, הלאה
 עברית, הכהידוה! — את הקריאות וזללו אנחנו מבינים,
 זוהי שפה כרוה, שאינה נותנת מקום למעשה. אולם,
 יש כאלו, שאינם יוצאים בגלוי למלחמה, אלא מתנגבים
 באים מאחור וקוראים: שלום! שלום! — ולכם
 כל עמכם.

הנה הדיר בירנבוים הוזר על ערי רוסיה, לדרוש
 את דרשותיו ורועה להוכיח, שכל הרוצה בעברית ילחם
 בעד... הוירגון, כל זמן שהיהודים מדברים זירגונית —
 אומר הדיר הנכבד — ילמדו גם עברית, במקום ששרים
 שירים זירגונים ישמע גם צלצול שירים עברים, אולם
 יהודי המערב זנחו את הוירגון ולכן עזבו גם את השפה
 העברית, איך היה השפה העברית? — במקום שישנם
 יהודים המדברים זירגונית, הסופר ש. ניגר מוסיף עוד,
 שה"הדרים" הראשונים היו זירגוניים וכן יצאו מהם
 יהודים יודעי עברית, אולם בימים האחרונים נוסדו בתי
 ספר, ששפת חלמודים בהם עברית ותלמידיהם ידעו
 פחות עברית מיוצאי החרדים הוירגוניים. מובן מאליו

יענמי דוהל מאורשים בח' אדר תרע"א.
 מאנאסטארזיסקא גאלאגורי
 רבקה שלאססער מרדכי ראקאווער
 מאורשים בחדש אדר תרע"א קראקא
 קהת שור ראזא שור
 מאורשים בח' אדר תרע"א
 דאוודעשטיא דאוודעשטיא
 מה"עבריה" בקראקא, במוצאי שבת זו ג'
 ניסן בישעה 8 יוציא מר ש. מ. לור עורך "המצפה"
 באולם ה' השחר רחוב סטאראווישלא 44 ע"ד
 ת ה י ת ה ס ת י ס. אורחים יקבלו בסבר פנים יפות.

מתוך הערבוביא.

ג.
 לכל הוירגוניסטים מגמה אחת: להמשיל את
 הוירגון בחיים ובספרות ולהקיף בו את כל צורות החיים
 הממשיים והרוחניים מובן מאליו, שאם נמצאת בתוך
 תחום זה שפה אחרת, הרי היא מעצור ושמן ועליהם
 להלחם בה. הוירגוניסטים קצרי יד המה להלחם נגד
 שפות זרות ואת כל כהותיהם הם מוציאים למלחמה
 נגד השפה העברית. בתיאוריה הם נלחמים כלם גם
 נגד ממשלת השפות הזרות בחיים היהודיים, אולם רק
 בתיאוריה. הוירגוניסט היותר אדוק לא יחדל מלמד את

וישנה מנהגיו, או נעשה הוא רוח התנועה בכל העירה,
 הכל מטפלים בו ומזכירים שמו, מן ראש הקהל עד
 שמש הקהלה ומן הרב עד הבלן וכל פני העיר
 מוכרחים לפנות אליו ולסור אל ביתו. החדש הזה הוא
 הציו השני של אדר ותחלתו של ניסן, אז יעבור משה
 שמואל מחייו הפאסיביים לחיים אקטיביים, אז יבא
 לעזרת שיינצי שלה, להקל מעליה עול הוצאת הפסח,
 כי הוא יאפה לכל העירה מצות שמורות, הוא בעצמו
 אינו אופה, רק ביתו נעשה בית מאפה. אחד ילוש
 העיסה ויהלקה להגוללים והם ימסרו את המצות להאופה
 המכניסין לתנור, ומשה שמואל הוא כעין דירקטור
 בפריקה. על פיו יצאו ויבאו כל עניני האפיה. הוא
 צועק בכל פעם: הכרה! הגיעה השעה ליטול הירדים!
 וקריאת "לשם מצת מצודה" אינה פוסקת מפיו. היהודים
 החרדים בעירה יודעים, שיש על מי לסמוך ובשמורת
 הנאפה תחת השגחתו יוכלו להשתמש אף המהדרין
 מן המהדרין בלי פקפוק, ומי זה יהיו להתחרות עם
 אופה כזה. ע"כ היה ביתו זה יותר מארכעים שנה בית
 המאפה היחיד למצות שמורות לכל העירה.

איזו השלמה. לפני התפלה עוד הכנה. ואם הכנות
 התפלה כך, התפלה עצמה לא ב"ש. לרוב מוכרה הוא
 להתפלה ביחידות או להשמיט מקצת התפלה ולהשליטה
 אחר כך. וברוב עמל עולה לו התפלה בצבור, כי מונה
 הוא את כל המלים — לא רק את אחד עשר
 הסימנים — כמנה מעות, אחרי התפלה הוא מטפל
 במצות, והגית בוי כשעה יותר, הוא אינו מסתפק בפרק
 "איזהו מקומן", זהו רק בשביל עמי-הארצים והטורדים
 במחיתם. אבל איש כמוהו מהויב ללמוד ממש
 ללמוד — לשמה.
 כך הוא מתנהג כל הימים. הוא עוסק בתורה
 ובמצות מהבקר עד הערב, מקומו עד שכבו לישון,
 ורק בימי הקיץ הארוכים הוא עוזר מעט לאשתו שיינצי
 בהנות, לרשום בפנקס ועוד מלאכות נאות וקלות
 כאלו, ושיינצי היא המוציאה והמביאה לכל הצמרכות
 הבית, באשת חיל המילה מעליו עול דרך-ארץ, כדי
 שיקבל עליו עול תורה ומצות ובעבור זה נכתר בשמה
 ונקרא כפי כל משה שמואל שיינצים.

בעניני העירה והקהלה אינו מתערב ואינו משמיע
 דעתו, גם אין שואלים בעצתו. גם בקלויה שבה הוא
 מתפלל, אינו קופץ בראשו, מקומו ככתל הדרומי, אינו
 רודף אחר הכבוד, הוא מסתפק במה שנותנים לו
 והכיבה עליו עליה רזה כשמה, אינו משמיע קולה,
 עומד הוא פניו לכתל ומתנוועע בתפלה או יושב
 ומעיין בספר.
 רק חדש אחד בשנה יש, אשר יפרוץ את הגדר

פיליטון
 בשם החוק.
 סאת נחום אויערבאך.
 בקר יום אחד שבין פורים לפסח, מלחמת הסתו
 עם האביב עוד לא נגמרה, שניהם אוהים ברסן הממשלה
 וכל אחד רוצה למשול על התבל ומלוואה. העבים
 מוריקות את נזוליהן האצורים בקרבן ושלג וגשם
 יורדים מעורבים ארצה ולכל אשר ישאם הרוח הסוער.
 בחוצות העירה נ. עוד שוררת דומיה, כי רוב אנשיה
 עוד ישנים שנתם. רק ר' משה שמואל שיינצים השכים
 היום לצאת מביתו והוא מפריע את הרמטה, צועד
 צעדים גדולים, ממהר, רץ ומדלג, מוזין בנרתיק הטלית
 והתפליין מאחורי זרועו אל בית התפלה.
 ר' משה שמואל הוא מעורו מן האחרונים להתפלל.
 ובארבע הפעמים בשנה, שהוא מקדים להתפלל עם
 הותיקין אינו בוש להודות, שאינו מרגיש מעם תפלה.
 סדר יומו הוא, להשיכם בבקר ולהכונן כראוי,
 לשבול ולקרוא יומו של תחלים עם המעמדות ושל
 "חוק לישראל", לקרוא ולקרוא, האין מה?
 מעורו לא קרה לו, שיאמר: עתה כבר גמרתי
 הכל, אין עוד. אדרבה, תמיד נשאר עוד חוב

את התורה ואת הספרות העתיקה, על אחת כמה וכמה, שלא השגינו כסימן החיצוני הטפל — הזירגון, ומוכן מאליה, שגם בתקופות ההתבוללות, שהזירגון כבר נשכח כמת מלך יהודי גרמניה, נמצאו ביניהם תלמידי חכמים, אשר התעמקו בחכמת ישראל ואשר חדרו אל תוך עמקי הידיעה העברית, ועד היום הזה הם עוד כמעט היחידים המכירים את היהדות מתוך השקפה מדעית היסטורית. כשהתעוררה עכשו תנועה לאומית בין יהודי גרמניה, התעוררה תנועה גם ללמוד השפה העברית. אין אנו יודעים עד כמה התנועה הזאת רצינית, עמוקה, ואם באמת יקומו לנו מצעירי ברינן ופינגסברג משבילים עכרים יודעי עברית — אולם השיבה אל היהדות היא השיבה אל המקור, אל השפה העברית — ודרך אחת אין.

החדרים הזירגוניים — אומר האדון ניגר — אולם הכנוי הזה הוא אחיזת-עינים וזונית, שאפשר ללבוך בו רק תיגוקות שוטמים. אם מסרו ההורים את בניהם למלמדים — הכי מסרו אותם על מנת שילמדו אותם לדבר זירגונית או לקרא את הספרות הזירגונית? את מי רוצה האדון ניגר להונות? הילדים והורים והמלמדים דברו זירגונית והתיגוקות נכנסו אל החדרים ללמוד תורה ועניני יהדות. הזירגון היה שפת-התרגום, מפני שמיטורה אחרת של למוד לא היתה עוד אז. ואם היהודים הראשונים ידעו עברית יותר מן האחרונים — זה לא מפני שדברו או שלא דברו זירגונית, אלא מפני שלמדו עשרות בשנים ואולי גם כל ימי חייהם תורה ותלמוד ומדרשים וספרות עברית לפי רוח הימים ההם, ואם ידיעת השפה העברית התמעטה הרי זה אם מפני חריות ההתבוללות או מפני גורמים כלכליים, שהאבות אינם יכולים או אינם רוצים, שבניהם יקדישו זמן רב ללמודי היהדות. הזירגון רק נגרר ממילא אחרי החיים, הוא נשמר מפילא ונשכח ממילא. המלחמה העיקרית היתה בעד היהדות או בנגדה — ותפקידו של הזירגון היה קטן, קטן מאד.

ד.

הזירגון מתקיים עכשו בתור דיאלקט מדובר בין רוב יהודי המזרח — אמת. אולם לדון על החיים אי אפשר רק מן הצד הסטטיסטי, מוכרחים לשים עין על הדינאמי. החיים אינם עומדים במקום אחד, אלא פושטים צורה ולובשים צורה, ועלינו להתבונן אל טבע השנויים וסבות ההתפתחות ולדון לאן המה מובילים אותנו. וגורמי התפתחות החיים היהודיים מובילים בלי שום ספק להכחדת הזירגון ושבתו. הזירגון היה יכול להשתמר כל עוד שהיהודים חיו חיים גדולים וקרועים מן העולם הכללי, כל עוד שהמסחר הפעוט בלבד היה עסקם היחיד, אולם מכיון שיצאו מן הגישה לכלי שוב עוד

אליו וחדרו אל כל מקצועות המסחר והתרבות והפרופסיות החפשיות — הומתה אפשרות הקיום של הזירגון לנצח. לו חיו היהודים חיים כלכליים מיוחדים, לו היו כלם מקובצים במקום אחד והיו באים במשא ומתן רק בינם וכין עצמם — אפשר היה שהזירגון ישמר כפי שהם, אולם מכיון שאנחנו הננו המועטים בכל מקום וחיים אנחנו על המסחר ועל הפרופסיות החפשיות — ורוב קונינו הם בני עמים אחרים — אי אפשר שהזירגון יהא שפת-הדבור, שפת המסחר, שפת הפנקסאות והחשבונות, שפת הקורספנדנציה, "המאושרים" שתחומם מוגבל בין היהודים — הם אורגני-טליתים, טווי-ציציות, סופרי ס"תם ומוכרי-סדורים. כלנו בנערנו ובזקנינו הננו באים במשא ומתן עם עמים אחרים. אלו היינו אנחנו עובדי האדמה וממציאי צרכי החיים ההכרחיים והם הסרסורים — אולי היו הם לומדים לדבר בלשוננו. אולם מכיון שדם הפרודוקטיביים ואנחנו הסרסורים, הם האזרחים ואנחנו הזרים, ולא זו בלבד, אלא אלו דוחים אותנו כאמת הבנין ורוצים להגביל להם גבולות ותחומים ולהפריש מן היהודים ולהשתחרר מסרסורתם ועבודתם ומסחרם ולברוא כלכלה מיוחדת לעצמם ואנחנו מרגישים שזוהי גזרת-מות כלכלית על בלנו ונדחקים אליהם בעל כרחם ומחניפים להם — הרי הם המושלים ואנו הנכנעים והסרים למשמעתם. אם תשעיים והמשה אהוזים של הכנות ושבעים או שמונים אחוזים של התיגוקות היהודים בגליציה מדברים פולנית והזקנים שלנו עם שמרימליהם והזקנות שלנו עם הפאות הנכריות ועם המטפחות המשובצות מרגליות על ראשן, אם כל אלו מגמגמים על כרחם עם נכדיהם ונכדותיהם פולנית — הרי זה הכרח החיים הכלכליים. יש כמובן עוד הרבה גורמים, אולם מעטים הם אלו, שיש לנו גם תקוה רחוקה להסירם: גורם אחד הן למשל, השפחות והמיניקות הנכריות, המרגילות את התיגוקות ללשון נכרית, אולם משרתות יהודיות מעטות הן ומספרן ימעט מיום ליום, מפני שרק הכפר יכול להמציא משרתות ובנות העיר העניות תפנינה אל התפירה ואל המלאכה ואל כל עבודה אחרת, שגם שכרה מרובה יותר ואין שעבודה גדול כל כך. לו קבלו עליהם הזירגוניסטים להספיק לכל יהודי גליציה מיניקות ומשרתות יהודיות, יודישיסמיות, שלא תגרונה אחרי הרחוב והשפעתה הזרה ותתעקשנה לדבר דוקא זירגונית — או כמובן, שהיו מכמלים גורם חשוב אחד. אולם מסופקני אם הד"ר בירנבוים וליבל טובש ואפילו אברהם רייזין המפורסם — אם יקבלו עליהם קבלנות קשה זו, הגורם השני הכי חשוב — הוא בית-הספר. אמנם במערכת ה"יודישען ארכייטער" "הסאציאלדעמאקראט" יש כבר תכנית מסוימה לבית-ספר זירגוני, אולם עד אז... עד

או ישתדלו הפולנים לסגור את שערי הגימנוזיות ויתר בתי האולפנא בפנינו והיהודים מקמנס ועד גדולם, מן העשירים עד מטליאי הסנדלים והעוסקים במכירת סמרטוטים — ידחקו שמה. ידחקו שמה — מפני שהם נדחקים אל מקור הפרנסה, הם רוצים לרכוש כהם את הנשק למלחמת החיים. יתר הגורמים — התיאטרונים, הביבליותיקאות בעזרת הממשלה והצבור, האוניברסיטאות העממיות, ההוצאות, חפץ ההתחקות של השדרות הנמוכות לגדולות — הכי את כל אלה נבטל במאמרים או בנאוטים?

כותבי המאמרים יוכלו אמנם להוכיח, שמספר דוכרי זירגון יתרבה — מפני התגברות הרוח הלאומי. אולם הרוח הלאומי מתגבר — והשפה הזירגונית מגורשת, למרות ההיסטונים, שמומרים לה בעתונים הזירגונים או באספות. לפני עשר שנים רשמו רק מתי מספר בשעת מספק העם את הזירגון בתור שפה מדוברת — אולם מספר המדברים בה היה אז כמעט כמספר כל יהודי גליציה, וכמובן כמעט כל הילדים, בשנה זו רשמו אלפי יהודים את הזירגון בתור שפה מדוברת — ומספר דוכרי פולנית מכינינו התרבה פי עשרה מאשר לפני עשר שנים. בשנים הבאות ירשמו אולי רבבות את הזירגון בתור שפה מדוברת — אולם היא תהא מדוברת רק בגליציות הספירה. בלו מדוברת זירגון ורשמה פולנית, סמניסלב רשמה זירגונית ומדוברת פולנית, תתהלכו בין תיגוקות סמניסלב ותוכחו. אם אחרי עשר או עשרים שנה תרשום בלו בגליציות הספירה זירגונית — בודאי שיבוא אז שנוי לרעה בנוגע למספר המדברים זירגונית.

הזירגון לא יתקיים מאליה. החיים הם כנגדו. אולם יכולים להלחם בעדו, להקריב בעדו קרבנות ולהאריך קצת את ימי קיומו בתחום מוגבל של שדרות לאומיות. אולם להלחם אנו רוצים בעד השפה, שהיא שרש קיומנו.

צבי שרפסטיין.

על המצפה.

שני משפטים.

באוסטריא נגמרו שני משפטים גדולים, שהיו לשיחה ימים רבים בכל הממלכה, משפט המלוה ברבית פרידריך רייכער היהודי ומשפט גוזלי רכוש מדינה שלמה, הכהנים הקתולים קייזער ופאלעזע. רייכער התעסק בחלואת כסף ברבית לאצילי אוסטריא ואונגרו וכאשר בזכו כספו וכסף זרים, זיף שמורות והשתמש באמונה הכלתי מוגבלת, שהאמינו בו העשירים היהודים

ומשכורתו? שגנה יצאה מלפני השליטים! החליטו ודברו על לבו, שלא יתיאש והשמיעוהו עצה טובה, ללכת אל ראש הקהל, שחוא יידר האדונים והוא ישתדל בעדו. אולם השתדלן ראש הקהל הקשה את לבו ואמר, שלא ילך, כי לא יועיל להעביר את האיסור, הנשען על החוק, כי בשם חוק ההיגיינה נאסרה האפיה בביתו. משה שמואל עמל לסתור את סכנת ראש הקהל ודבר על לבו והתחנן, שינסה לבוא בדברים עם האדונים, להוכיח להם, שהוא אופה מצות בביתו זה יותר מארבעים שנה וכא אירעה שום תקלה, גם להעיר רחמיהם, שהוא בא בימים ולשיינצי אין עוד כח לעבוד וליתומה הקטנה יש גיכ נשמה וקיבה ואם ואם לא יתירו לו האפיה, צרכי החג המרובים מהתא עליהם? פקוח נפשות הוא! והוא — ראש הקהל — התעקש, שאין חכמה ואין עצה נגד גזירה הבאה בשם החוק.

בלילה נדרה שנתו ובמחו עלו וירדו מחשבות והרהורים, מרהר הוא אחרי דבריו של ראש הקהל, "אין תקוה עוד!" החליט, מבלי שנסה להשתדל אף שיש יכלת בידו להעביר את הגזירה! ראש הקהל נתן עוד צדק לאדונים, למד זכות עליהם, שאסרו בשם החוק... גם הוא בעצה אחת עמהם... התינח הם, האדונים האכזרים, והוא? האיזו מורע אברהם? מכני רחמנים? שאלות והרהורים כאלה התרצוצו במחו כל הלילה ורק באשמרת הבקר חלף רעיון תקוה במחו, נזכר שיש לו קרוב בעיר הגדולה יצא ונכנס בחצרות

כל השנה, דאנתה לצרכי החג, גם מצא היתה, שהוא עוסק במצוה. לעת זקנה באו עליו ימים רעים, שיינצי שלו אינה עוד זו שהיתה תמיד, אין לה עוד כח גברא, מצב בריאותה רופף ולפעמים היא מוכרחה לנוח על משכבה גם ביום, להחליף כח הפרנסה לקויה, הפדיון נחסר, מספר הקונים הולך ופוחת ויש שלקחו בהקפה ולא שלמו. מלבד זאת קרהו אסון, בתו מתה והשאירה לו יתומה סמנה, לכלכלה ולגדלה. בעינים כלות קוה בכל החרף לעונת האפיה.

באה העת המקווה, הגיע שבוע שאחר הפורים והוא עושה הכנות בבית לעבודתו. פתאם נפתחה הדלת והביתה באו ראש האזרחים, רופא העיר ועוד אדונים. הם מדרו את הכתלים, הורו באצבע על התקרה, צעדו על הרצפה לארך ולרחב, דברו ביניהם בלשון שאינה מובנה וכאשר נפטר מעמו פנה אליו ראש האזרחים כפסק, שאסור לו לאפות מצות ואם לא ישמע יענש קשה. הוא עמד במשך העת ההיא נקפא על מקומו בלי הקה ובלי נדנוד כדומם ורק באשר יצאו האזרחים מבית שבו חושויו אליו ונזכה, מה אומלל יהיה אם תתקים הגזירה והתחיל מתנחם, שגזירה עכידא דבטלה, ושעת לעשות עתה, להעביר את רוע הגזירה, שאינו יכול לעמוד בה, בלב נשבר ספר לכל את האיסור, שהוציאו עליו. השומעים תמהו והתפלאו, האפשר? לאסור על אדם ישר, שלא חטא מאומה, את עבודתו

או ששא... בשם ראש הקהל?

בונין, לקחת מידיהם סכומים גדולים על השטרות ההם. בסוף לא היה בידו לפדות את השטרות וברח והניח חובות כמה מיליונים. ופלא הדבר, שאף אחד מנושיו לא הודיע נזקו בבית-הדין בראותם, שלא נשאר מקום לבנות ומחלו נזקם וענש המזיק. ריבוע נרד במדינות זמן רב עד שנתפש בספרד. גם עתה בשעת גמר הדין, שהנושים נקראו בתור עדים, התחלכו עמו בחסד ושקדו שלא להשחיתו. טעם הדבר הוא, כי ריבוע המלוה ברבית איש הכצע היה בעל צדקה גדול והרבה לעשות טוב וחסד להיות לאל ידו ונושיו המלוים ברבית נמו כלפי חסד וסוף סוף לא הפסידו עניים ככל החסם והזיוף והמרמה האלה. כן היא מדת אנשי הכצע היהודים, שצוררנו אומרים עליהם, כי משחית הארץ המה, עלוקות, חסנים, וככל זאת בזמן אחר היו צוררנו משתמשים במשפט המפליא הזה לחרף את כל היהודים, להשיגם ולנבלם, לולא משפט רמאים אחרים, שהיה באותם הימים, שמשפט ריבוע כאן הוא לנגדו. הוא משפט הכהנים הקתולים הנ"ל, שהוציאו בערמה מקופות ההסנון אשר לעם במדינת קרנטן את הון כל יושבי המדינה, לעשות בו עסקים בקלות-דעת, להרויח בשביל מוסדי צדקה שיסדו. ועיף הכלל הישן בי התכלית מקדש את האמצעים, זיפו שטרות, כחשו, הונו ובכמה נכלים הוציאו מיד חכריהם הכהנים, מנהלי קפות החסנון, את פרוטותיהם האחרונות של אכרים ופועלים עניים, להוסיף לעשות עסקים ענקיים עד שאבדו רכוש כל המדינה ונכליהם נגלו. במשפט הזה אין כל זכר למדה טובה, הכל כה גם ומגושה, חסם פשוט, כהנים חסמו הון העם, להגדיל שמהם, שיאמרו עליהם, כי גדולות פעלו. אין פה גם אות אח לצדה, אות חוש לתשועה. יש לכהנים הגדולים ולאצילים הקלריקלים מיליונים הרבה, שלא עמלו בהן והיו יכולים להחיש עזרה לחכריהם הנופלים, המזיקים לעם שלם, אבל לא עשו כן. אך מאת הממשלה דרשו עזרה. ואלה הם הצדיקים, באי-כח דת החסד, שנצטוו להיות במסכנות ולדאוג רק לדכרים רוחניים. והיהודים הם החסנים אנשי הכצע, ואמנם השופטים ידעו להבדיל ביניהם. ריבוע נשפט למאסר לשנה אחת והכהן קיינער למאסר קשה שתי שנים ולתענית בכל שבוע.

בעל-תשובה נפלא או בלעם חדש.

האסטרי' ואכנסריפט' מודיעה על-אדות בעל תשובה נפלא. אבי אבות צוררי היהודים באוסטריא פרופסור רוחלינג, המעליל עלינו עלילות שוא ומזיף ספרי קדמונינו, להוציא לעז על דת ישראל, נעשה אוהב ישראל ואינו מוצא די מלים לרומם ערך העם היהודי ולנבא עליו עתיד רם ונשא. מאז פסלוהו למשרת פרופסור בגלל שקריו ושבעות שוא, הוא מחבר ספרים תיאולוגיים, שקצתם נמצאו פסולים לבגסיה הקתולית והחרמו. עתה חבר ספר על-אדות עתידות האנושות, בו הוא מוסיף להתנגד לכמה מעקרי הקתולות ולהתקרב אל תורת היהדות, כמו למשל בענין ענשי הרשעים, שהיהדות היא בזה יותר מלאה רחמים מהקתולות, שאין לה שום תקנה לאלה. רוחלינג מוצא תקנה גם ליהודים מרשיעי המשיח הנצרי באמרו, שלא הרשיעו בזה יותר מן האפיפיורים, שדנו לשרפה את גאלילי וחבריו על דרשם את האמת. והוא מרחיק עוד ללכת ומחליט, שלא רק שלא הרשיעו היהודים, אלא שהם גם היום וגם בעתיד העם הנבחר ועתידים הם לעמוד בראש העמים ואליהם גוים ידרשו. וכן הוא כותב: "האחדות היהודית הנפלאה בעיני העמים, מיוסדה באמונתם החזקה בקיומם הנצחי, שהבטיחו להם הנביאים ובעתידם הנשגב, שהם עתידים לעמוד במרכז העמים. זאת היא סבת ידיעת עצמם ובאותם הצורך, שעל ידיהן היו היהודים הישרים והיודעים ערכם מוכרחים לסרב לדרישות הנפתלות להרבך בנצרות, שתתן להם משיח ומלכות השלמות והשלום הנצחי וירושלם עיר ממלכה. זאת אומרת: הרי לא ראה היהודי בתוך הנצרות את אלה ובצדק סרב. אנהנו רגילים לראות, שאנשים, שהיו ידידינו בתחלה, נהפכו לשונאנו, זהו מעשים בכל יום. אבל צוררים כרוהלינג, שנהפכו לאוהבינו, עוד לא ראינו מימי בלעם ואחשוורוש. מזה ראה ברורה, שכל השנאה לישראל, המצויה בתוך העמים מימות עולם, סבתה העקרת היא אי-ידיעתם אותנו. כן הוא טבע האדם, לשנוא את מי שאינו מכיר ולחשוד בו. מתוך הכוז

לעם היהודי החלש לא טרחו צוררנו מעולם כדעת אותנו ואת בתבינו, להוציא את המשפט הקדום מלבם ובאמת כל חכמי הנצרים, שלמדו את תורתנו וספרותנו, הם אוהבינו. ולרוהלינג זה היה פנאי ללמוד ספרינו. לצרכי השנאה שכתב הגה הרבה בתלמוד, אך בתחלה לא הבינו וסמך על רבו המשומד הנבל אהרן ברימן, שהמציא לו שמרים לבצוע בצע, ומאז נפסל לכהונה ולהוראה הרבה רוחלינג ללמוד את התלמוד והוא יודעהו היום, ע"כ אין פלא, שנהפך לאוהב ישראל ולבלעם שני.

סוחרים נפשות.

באמריקה המציא הכהן הנצרי רוסל שיטה חדשה, ללכוד נפשות יהודים, להעבירם לבגסיה הנצרית. הוא מוציא הון רב מקופת המיסיונרים, לתמוך בעתונים יהודיים באמריקה, ככדי שיעשו פרופגנדה בשביל דרשותיו. העתונים היהודיים הלאומיים הכירו מיד את המרמה וותרו על תמיכותיו ופרסמו בין קוראיהם, כי הכהן רוסל הוא מיסיונר פשוט ובנותו לצוד נפשות תמימים ברשתו. רק העתונים היהודים הסוציאליים, אף שהם משקצים ומתעבים את התורה ואת הדתות בכלל ועושים את כל באי-כח הדת לרמאים ולמתעי העם, בהריחם ריח תועלת חמרית, נתנו ידם להכמר רוסל ופרסמו את מאמריו ודרשותיו ורוממוהו וגדלוהו בעיני קוראיהם התמימים, הרגילים להזיק כל מלה, הנרפסה בעתון סוציאלי, לתורה שלמה מן השמים החדשים ולא ידעו, כי בצע נבזה, שחד פשוט, ביד בעלי העתונים ובכסף מכרו את נפשותיהם לכהן נצרי. הרקלמות הצוחניות, אשר בעתונים הזרנגניים הסוציאליים, הקהילו לכל דרשה מיסיונרית עם רב מהיהודים ובלם מנשאים ומעריצים את רוסל ונעשה למשיע ולגואל ישראל בעיניהם. ותחלה הרשה להכמר הזה גם בתכן דרשותיו, הוא מכזבו לא רק שחד כסף לעתונים, כי אם גם שחד לנפשות. הוא מתחפש לדרשן ציוני (וגם את זאת, השקין המשומם בעיני הסוציאליים, סובלים מנהלי הסוציאליים, אם הדרשן הוא כהן נצרי המשפיע כסף) וחונף ללאום היהודי ומנבא לו עתידות גדולות, אם רק יעזוב את קשי-ערפו ויודה במשיח הגוים. ורוסל זה אינו מסתפק בהמון היהודים, שהצליח במתנות בספו להעלות כחרמו באמריקה, הוא פורש ממדתו גם בכל הארצות. כן דרש כבר במקלות יהודיות באנגליא ועתה בא גם לזוין וללבו, לעבוד עבודת המשלחת. אך הציונים באוסטריה כמו באמריקה ובאנגליא ידעו מיד כונת המסית ולמרות הרקלמה הצעקנית, שעשו לו העתונים היומיים, אשר בידו היהודים המתבוללים בוויין בכסף הרב, שקבלו ישחד מידו למרות התכן "הציוני" אשר לדרשותיו, שהבריו עליו, מסרו הציונים נפשותיהם, להפריע את האספות ולכלתי תת לו לדרוש. בהמון רב התאספו הציונים לדרשות רוסל ובאשר אך החל לדבר דבריו השתיקוהו בצעקות ובשאון רב שהקימו בהיכל וקרעו את המסוה מעל פניו עד שהיה הכמר מוכרח להפסיק. וכאשר אך נשמע קולו במקום אחר בהיכל, החל השאון שנית ולא יכול לדבר ויצא מן הבית בכשת-פנים. כן היה באספות אחדות. הכסף הרב, שהוציא רוסל לנסיעה הרחוקה, לשחד את העתונים ולרקלמות, שהדביק בחוצות קרויה, היו לריק. רוסל נקם בציונים והרפים בשכר רב את דרשתו בנייעם ווייענער זשורנאל". קנין היהודי ליפוביין. מזה נראה יתרון היהודי הלאומי על היהודי המתבולל מכל המינים, ההתבוללות היא רמאות, ע"כ לא נמנעו העתונים המתבוללים, גם של הסוציאליים, להתמכר בכסף לכהן מיסיונרי הסוחר בנפשות, המדבר בשם הציונות, אע"פ שהכהונה והציונות גם שתיהן תועבת נפשם. והיהודים הלאומיים בכל הארצות נלחמים בתרמית הזאת ומפירים אותה. ויש עוד להעיר, שהשכיל רוסל לקחת לו לעזרה בוויין את הבהן האנגלי הידוע הכל, אוהב היהודים ומסביר פנים לציונות, והציונים טוקרים אותו מאד. וגם זה לא הועיל לשאת פנים למצודר הנפשות, למיסיונר רמאי, העושה מסחר בנפשות.

פיריטון קמן עקביות.

הלא ידעתם מה היא המלה הזאת. היא מלה חדשה שנחדשות, שאינה נמצאת עוד אפילו במלון

של כ"ס" ואחרוני האחרונים המציאוה, למלא הסרון מורגש בלשוננו העניה, תרגומה קונס קוונץ ופירושה היות האדם נאמן לעצמו. מי שקבל איזה כלל או איזו שמה מתוך הכרה צריך לאחוז באותו הכלל או באותה השמה בכל דרכיו, לכלי לנשות מהם ימין ושמאל ואם אינו מתנהג כן הוא הפכפך או צנוע. פלא הוא באמת מדוע חסרה בלשוננו עד כה מלה, לכבא את המושג הזה, המצוי כל כך בכל העמים והלשונות? האמנם היו היהודים בכל דור הפכפכים או צנועים ולא ידעו כלל, שצריך אדם להיות נאמן לעצמו? האין זאת תמיה עצומה?

הקרתי בשאלה הזאת, ינעתי עד שמצאתי את החידה. כלל ישן הוא, שאדם בריא אינו מרגיש את קיום אבריו. לעולם לא יזכור אדם בריא, שיש לו ריאה ולב בתוך סל חזהו ומעיים בכטנו. רק מי שאכריז כואבים הוא ירגיש במציאותם. וכן הדבר גם בקניניו החיצונים של האדם. המרגיש אדם בעל נכסים הרבה איזה הנאה בכל עת מקניניו אלה? רק מי שיחסר לו מזון, בגד, דירה וכו' הוא ירגיש בכל עת חסרונם ויזכרם וידבר על-אדותם. "אין טוב כל כך עמכם כמו שרע בלעדיהם" אומר משל העם. "לולי החשך לא היה מושג האור ידוע כלל", אומר החוקר.

המושג קונסקוונץ גם הוא אינו מורגש רק באשר יורגש הפכו. ומה עלינו ללמוד בהכרה, שנכטבע עמנו היתה הקונסקוונץ בכל דור ודור מושכל ראשון, דבר המובן מאליו לכל פרטי האומה, והפכה לא נראה ולא נמצא בעמנו בשום אופן, ע"כ לא נרגשה מעולם בישראל מציאות המדה הזאת, כמו שאין האדם הבריא מרגיש, שיש לו ראש מעל צוארו ושוקים מתחת לירכיו ורק החולה מרגיש בהם מתוך הסרון שנגלה בהם. ומתוך שלא הרגישו בני עמנו מעולם את קיום מדת העקביות בתוכם, לא עלה על דעתם לקרוא לה שם עד היום הזה. וכראותנו שבכל עמי התרבות נמצאת מלה למושג הפרמיטיבי הזה, הרי זה אות נאמן שהרגישו בו ואם הרגישו בו ברור הדבר, שהוא לקוי. אין אדם מרגיש את שניו אשר בפיו רק בשעה שיהן כואבות.

כי העקביות לקויה בעמים המודרנים אין אנו צריכים לחקירה עיונית; המעשים שבכל יום מעידים על זה, הנה למשל בלל גדול יש במשפטים שבין עם לעם, כי אין לממשלה להתערב בענינים הפנימיים של ממלכה אהרת, העומדת ברשות עצמה. זהו מושכל ראשון בכל העמים ואין חולק עליו. וע"כ באשר יתאוננו למשל כמועצת הממלכה בוויין על גרוש פולנים ומשכנים ויהודים נתיני אוסטריא מפרוסיא וכ"כ העמים האלה ידרשו עזרה מאת ממשלת אוסטריא, תענה היא מיה, כי אסור לה להתערב בעניני פרוסיא הפנימיים, כמו שאסור לפרוסיא להתערב בעניני אוסטריא, אם ידרשו בי"כ היהודים מאת ממשלות אנגליא ואמריקה, לריב ריב היהודים הנלחצים באכזריות במזרח אירפה, יענו מיד: אין רשות להתערב בענינים הפנימיים של ממלכות אחרות. זה אמת וצדק. אבל צרפת ואיטליא הן מדינות עומדות ברשות עצמן לא פחות מפרוסיא ומרוסיא ומרוסניא. ובכל זאת התערבו זה עתה איזו ממלכות אירפיות בעניני איטליא הפנימיים ורמזו למלכה — כמוכן כנמוס גדול כעין עצה טובה, אבל בהפצרה נמרצה — לשלח את ראש המניסטרוס היהודי לוצאמי מעל פניו, אם הוא רוצה, שישתתפו כל הממככות הנצריות בחג יוכל איטליא, ומלך איטליא הלבדלי מוכרח היה לשמוע ולעשות כן, וכאשר בקשה ממשלת צרפת למנות את הגנרל היהודי וולברג לראש מטה הגנרלים, רמזה לה רוסיא בדרך-ארץ ובכבוד גדול, שאין דעתה נוחה מזה, שבראש חיל צרפת, העומד בבירת אתה, יעמוד יהודי טמא, שאינו טבול. צרפת לא תשתגע לרמו לרוסיא, שבתור בעלת ברית של רפובליקה בעלת יושר וצדק ושיוון עליה להתנהג בצדק וביושר עם היהודים ושאר העמים העשוקים. כי החוק גוזר שלא להתערב. ובכל זאת תתערב צרפת זו עצמה בעניני טורקיא הפנימיים — והלא גם היא ממלכה עומדת ברשות עצמה — ועושה שם אנימציה עצומה כאמצעים מנוגים וברשעה נפרוה, להחרים את הציונים וישוב איי. ואוסטריא הצדיקת, המתפלצה בשמעה דרישה, למחות נגד פרוסיא, המגרשה את אזרחי

אוסטריה, כאשר בקשה אמריקה לשלוח לוויין ציר יהודי ענתה בפירושו, שלא תקבל דיפלומט יהודי.

ואיזה העקבות? אוי כמה למה היא הקונסקוונצין אם ירגישוה ויחזרוה ככל יענת הכשר. אם כל מניסטר ופמיד ממלא פיו בקונסקוונצין, אצלנו היהודים לא ידעו כלל מה היא עקבות וע"כ גם בשם לא קראוה. וככל זאת כל ספרי התניך והתלמוד והפוסקים והמפרשים והחקירה מלאים במדה הזאת. כל הפלפול התלמודי בנוי רק על היסוד האחד הזה: קונסקוונצין. כל השאלות והקושיות והתמיות והסתירות, שנשאלו מעולם בספרות ההלכה והחקירה נשאלו מתוך רגש הקונסקוונצין. הכל הרגישו במושב ראשון, שהחכם האומר דבר ומכ"ש מחוקק צריך לשמור את העקבות והלילה שתמצא איזו סתירה בדבריו.

בזמן הזה גם אצלנו נקתה מדה זו וע"כ התחילו להרגיש ולמפל בה וקראו לה שם חדש: כן הוא בכל דבר. כראותך יהודים מיסדים ישיבות באיזו ארץ ללמוד נפ"ת — רע, שהולכה שם התורה ומשתכחה. כראותך שיהודים שוקדים ביסוד אנודות ללמוד שפת-עבר — דע, שדבר זה לקוי כבר ועוד מעט ויעבור מן העולם. כראותך, שהתחילו מאספים אספות ומיסדים אגודות וספרות לזרזון האישינו של היהודים — דע, שהגיע כבר זמנו להפטר מן העולם. כראותך בתי תפלה מתרכים בעיר וכל מנין יהודים מכונן לו בית תפלה לעצמו — דע שיהדלו כבר להתפלל.

וכראותך שהתחילו מרגישים בתוכנו בנציאות המושג קונסקוונצין וקראו לו שם עברי, משוכנע אני, שמושג זה כבר לקוי גם אצלנו. וגם בזה כאים כמה מעשים ומוכיחים, כי אמנם בן הוא. הצריך אני לפרש את המעשים? בוש אני, האמינו לי, כי בוש הדבר, אין אני יכול לתת לעצמנו סמירות להי מהפירות ומבאישות והמשכיל יבין מעצמו. דוק ותמצא בכל צעדי רגליך.

מכתבים מערי המדינה.

סמבור הישנה, רגש הכרת הטובה של הפולנים ליהודים, הנכרכים אהיהם בכל שאלה פוליטית, כבר ידוע בחלוקת רשימות הסניגור ובשאלת חוק הסכרלה לפני. באלפי מקרים אחרים כבר הורונו לדעת, כי רק בשעה שהם צריכים לנו למען נהיה בלי בידם לבצע מזמתם המה שהניפים לנו ומחליקים אלינו לשון, ואחר כן ההל יתחלו בנו וידכאונו בכל אשר תמצא ידם. כפיט טובה מתוך הצפה יתרה הראו הפעם הפולנים גם בעירנו, בשבוע שעבר היו פה בחירות למועצה המחוזית היהודים כמובן, בתור מושקים נרצעים, הלכו יד כיד עם הפולנים, ואחרים מהם עוד הרחקו ללכת ונטלו לעצמם את התפקיד המלאה להלוך את הרותנים שאלו ולאחר עניניהם על ידי תחבולות מרמה! לכל יראו את השוטה, אשר הם כורים לרגלם, וכתרתותם הצליחו הפולנים, שכל קנדיהטיהם נכדו, ומן הרותנים לא נבחר אף אחד. ומה הוא הגמול שהשיבו לנו? לא יאמן כי יסופר! חבא אהרי אותו המאורע הכניסו הדותנים הצעה במועצת-העיר, שלא להשכיר עוד להצבא את שדות העיר לשנה הבאה, בתואנת שוא, כי יחסרו להאכרים מקומות מרעה לבהמתם. כידוע, יבאו בכל קיץ גדודי צבא לעירנו לידחים אהדים ובגלל הצבא יבוא גם שני לטובה במצב הססתר וההגיונות, הרע בכל השנה. ולא רק יהודים, אלא גם הצעדים יראו אז ברכה. עשרים אלף בחר נשאים בידיהם — ביהוד בידי הרותנים — רק מהאכסניות, שהם מבינים להצבא, מלבד הרוח הרב, שיכיואו להם פרי בהמתם ויכול שדותיהם. ולמען הנקם ביהודים על ההחרם לפולנים ועל הפרמה שדמום, הכניסו הדותנים את ההצעה הנכרה, אף כי סוה יסבלו גם הם. היהודים הכיטו על הפולנים, שיזכרו את הטובה, שעשו להם. אך לא! אהרי שלא היו נזקקים עוד ליהודים, קבלו גם הם את ההצעה האנטישמית פה אהרי, ולא שמו לב למהתם הנסרעה של היהודים, לענו לתהנוניהם. בהאדם את הרעה הגדולה אשר חסצא את היהודים, את המשבר שיכוא במסתר, אם התקבל הצעה זו. אהרי שאין להם עוד הפין בנו, שוב הננו ושהי"ם נחעבים, היכולים ללכת לעזאזל. אכן, זאת היא הצפה פולנית! רק הם יודעים לגמול ככה למיטיביהם. לנו היהודים יוכיה גם המקרה הזה, כי אין טוב לנו כי אם לפנות להם ערף. עם שוכחי טובה כמו אלה אין ללכת שלובי דרוע.

איש יהודי.

מכתב מאמריקה.

בני-יורק, הסתו הקשה, השורר באופק העולם היהודי כאן, התחיל לפנות מקום גם לקוי האביב, אשר סמניו כבר בארץ ומחסמים מעט נפש היהודי השוקקה. איהב אני את האביב היהודי, כי הוא נוהן לי הזדמנות, ככשר בשורות משמחות. הבה אספרה לכם מסמני ההתחיה.

במאתים צירים חברי, אגדת קהלות הנאורים באמריקה התאספו פה. לכאורה אין בדבר כלום, בארץ הזאת הכל מתאספים ותמיד מתאספים. לפי הסטטיסטיקה יש בני-יורק במשך תקופה הסתו בכל ערב כששים אספות ובודאי לא הייתי כותב כ"ל אספת הנאורים ולולי האופי המיוחד והמסוגל, שצין את כל השיבות עד כי רבי הירש, משיח הנאורים, כתב בכבודו ובעצמו בקרת חדה על המאורע ושפך עליו לעגו וחסתו. כל ציר וציר, כשפתה פיו לדבר הרגיש צרך גדול להכריז על האמריקניות שלו ולהת דופי בציוניותו. ואחד מהם, הרב הלר, קפץ מסקומו והתחיל צוה: רבותי, הדלו לתת תעודה להפטריונות שלכם, הלא כמה שתשכחו סהודתכם רק חסר וגעל-נפש תעוררו בעיני העם האמריקני, שאינו מפקפק כלל בכשרותכם. בחום דבריו נשא מדברותיו על ציון והלאומיות היהודית ודבר כשבחה. גם הראה חועלת האמונה לפסוד אבות. הניחו להם, צוה, אכריקים טובים המה כמובן וגם יהודים טובים ואתם הלא רק גנאי תביאו על עצמכם. דבריו הוללו סער עצום. עירפנים זה, הלמיד סינסונטי, דבר בקול אשר לא הסכימו הנאורים לשמוע. באספה הזאת שררו היים ודוקא בעבור הציונות שנאות נפשמ.

בהיכל עסנאל, מבצר התקונים ברת, היתה אספה פומבית ויהודי אחד פסאן פראנציסקא מראשי הנאורים האשים כיהודי נאמן וציוני את הנאורים על עזבם את הרת והתבוללם בעמים והזכיר את הציונות לטובה ולחללה. גם האשים את האנושות בכלל ואת הנצרות על הניהן את רוסיא לעשות ביהודים קלצונה. צרות היהודים — קרא הנואם בקול, אשר מצא הד- קול קצפה אמריקה ועד קצה — הן שאלת כל העולם, הדפת כל האנושות. בסוף דבריו הוכיח את הרב סטיון וייס, שהתחבר עם כסרים וסיד דבריו בקריאה אל הנאספים: שובו אל היהדות המעשית! שערו בכפשבם, רכנים נאורים מתקנים ישובו והקשיבו דברים כאלה ומהאו בף. אכן העתים משהנית לטובה! אספת הנאורים הצמינה גם כמה שמחאה נגד הקי הכניסה הקשים. חרבים עשו רוישם בכל החוגים. המניסטר לעניני הכניסה היה באספה והשיב מיד. המותנים לא התפקו כזה ודרשו מאת הסטטלה להפסיק כל מ"ם עם רוסיא על מאנה לתת רשות ליהודים לתיני אמריקה לעבור ברוסיא. הסהאה הזאת הועילה בזה, שסיד הוכנסה הצעה אל בית הנבחרים בנאשיונל, לדרוש כמאת הממשלה, להפסיק כל מ"ם עם רוסיא. הכנישו המושל טפט שלה סכת התנצלות אל נכבדי היהודים הנאורים. העורך-דין היהודי מרשל, שהרעיש את כל אמריקה בדבריו הקשים בענין זה, היה בין הקרואים ועל דבריו אחד סחברי הממשלה, כי יש סכנה בסכסוך כזה, פן יגרם הרג ביהודי רוסיא, כמו שהפחידה ה,נובויה וורמיה, השיב מרשל: אל נא תפחידו אותנו בהרגות, אין אנו יראים מפני אויבים. הכרי בית הנבחרים כלם הסכימו להצעה וגם דעת כל העם בערו, כי הרפה הוא לאמריקה, שרוסיא מזולזה בתעודות מסעה. האין זה סמן תחיה, שיהודים מתבוללים נלחמים בעד אהיהם? נאורים ויודיע עצמם של יהודים אמתים!

החזנים באמריקה התאגדו לאגודה אחת, ליסד בית הנוך הזנים. לתבלית זאת הם עורכים קונצרטום, שהכנסותיהם הקדישו לבית הספר ההוא. הפרוגרמה מונהת לפני ומי יחן ויחן הזני ארץ אהרת מעשיהם. בביה"ם ילמדו כיהד עם הכסה הזמרה גם תורה וספרות ישראל ופתם מדעים. אהרי גמר ארבע מחלקות יצא ההון מושלם ויהודי אסתי מלוסה. פה יש ערך מיוחד לזה, כי כל עניני היהדות מסורים בידי ההון, שהוא ממלא מקום רב, ברבע הגלוצי בעירנו גדולה השמחה, כי הג גדול ליהודי גלוציא היושבים פה. בשבוע הזה הנכו את בית הלמוד התורה הגדול, שבנתה אגודה יהודי גלוציא הגדולה. ראוי לצין שבנה את היהודים הגלוצים הסרבים לעבוד לטובת הכלל. הבית בנוי ספואר בעל ארבע קומות ויששם גם למוסד עברי לכל צרכי הצבור. בהיכל הגדול יערכו הרצאות בהכמת ישראל, בבית המררש ילמדו בע"כ שעור בתורה בכל יום ובערב יסדרי קורסים לאנגלית בשכיל מהגרים וגם קורסים עבריים. הבית כבר נתבלית ונתקבלו לתית קרוב לשמונה מאות ילדים ויש מקום ליותר משני אלפים. בין הגבירים הגלוצים פה ישנם אחרים, המשלמים מאד הוצאות מחקרות גדולות. בכלל פתענינים יהודי גלוציא מאד במסד הגדול הזה. שמונה ימים האריך הג הכנת הבית. ביום הראשון נדבו האוהדים קרוב לחמשים אלף כתר. אין ערוך לתועלת הבית הזה, כי בכל הרבע אין כ"ס טוב ומסודר וילדי ישראל הולכים והועים בלי שום הנוך יהודי, כי אין דוח היהודי נוהה פה מ"הרד" בתבניתו הישן.

בעולם הציוני רכה התנועה. הציונים פה מקצצים קרן גדולה להקים בית דפוס גדול להדפסת עתונים וספרים, מיסדים תכרות לקנית קרקע בא"י ולקנית הקיפת. הציונים בקנדה רוצים לקנות אלף דונם בפעם אחת וכבר קבצו ארבעת אלף דולר. בכלל שנה טובה לתעסולה ציונית עתה. ומה שמסמח הוא, כי היהודים חוקנים תופשים להם מקום במורה הציונות פה. הם עושים מעשיהם לא כרעש וכצקקות כהצעירים ופועלים הרבה יותר והם משפיעים על כל מהלך הציונות.

הקי הכניסה הם עתה למלה בארצנו. כל העתונים מתעסקים בהם. יש מסלוצים על הגזרות וירודים הגבלה למהגרים. גם השבועון החשוב, "אטלוק", שרוזולט הוא אחד מעורכיו, סרפים מאמרים קשים נגד כניסת הגרים. אופי היא אגודת הפועלים באמריקה. גם היא דורשה דחית הזרים, השוטפים את הארץ ומסכנים וישיבה. כמועצת הארץ הכניסו הצעות שונות. אחת דורשה, שכל מהגר יע קרוא וכתוב והשניה, כי יביא המהגר תעודה מארצו, כי אדם ישר ומאמן הוא. הוכוח בין העם הולך והתגבר. אנשי שם, הכמים ועסקנים מקהילים אספות ושולחים טלגרמות לראשי הממשלה ולנשיא בענין הזה. סוף דבר ה' יודיע. רחמים גדולים צריכים מהגרים, שלא יכבדו

עליהם בגזרות חדשות. ובאותה שעה, שסכהמרים בחקי הכניסה להסנהגרים בהוף ניו-יורק. מקילים להם בהוף גלופסון בטקסס. הסמטלה רמוה באחד מספודותיה, כי דרך שם תוקל הכניסה. ברעת הכמטלה לטמות את זרם ההגרה מסורה הארץ המלא אוכלוסין לרדם ולסערך, שעוד לא נושבו כל צרכם ויש שם מקום רב למהגרים.

ביחד עם הקי הכניסה גם מצב היהודים ברוסיא מעסיק את דעת הקהל. התעוררה פה תנועה גדולה בין הנצרים לטהות נגד מעשי הזדים ברוסיא. אספת כהנים בפמיסטים פילדלפיה עשתה את ההתחלה במחאה עזה, שנשלחה אל הנשיא טפט ודרשו, כי ישתמש בכוח לטובת היהודים הנרדפים בלי הרף. השבועון אטלוק הניל הדפים מאסר ארוך ע"ד מצב היהודים ברוסיא. הסופר גלה הרבה חדשות והוכיח, כי קשה המצב יותר כאשר השכל יכול לשער. אהרי שנתפרסם המאמר היתה אספת עם כהיכל "קופר אוניון" (לא של יהודים) והחליטה לפנות נגד רוסיא ודרשה מאת טפט לעצור בעד הרעה, שאין לה דוגמא בעולמנו היום.

באחת מערי המדינה אירע, ששוהט אחד נכלא, יען שהט בהספה דקה. בהשפטו יצא חיוב ונענש לשלם קנס סאה דולר. גם הסכה והפועלים נענישו. גם בסדיות פאסאזיסטנס התעוררו השוקדים על צער בעלי היים ויצאו נגד השחיטה ועלה בידם להכניס הצעה למועצת הסדינה ככוסטון גגורו על השחיטה. רב העיר פליישער נתן להם הסכמה, שעל פי דין חורה אין צרך בשחיטה ויש בה צבועה. במרם דנו על ההצעה נודע הרב לעורך עתון אנגלי יהודי הציוני הנודע דע האוא. הוא עשה רעש גדול בסדינה עד כי נרתעו האדונים בעלי צבועיה לאהוריהם והיהודים נצולו לפי שעה מהגזירה הקשה. נצרי אחד אמר בבית הנבחרים: אין אני מבין צקתם, הסים הסה על בהספה ואינם הסים על צער רכבות יהודים, שתכבד עליהם הגויות. ההצעה שלא הועילה, גרמה לכל הפחות, כי יהודי הסדינה התחיל מיד לחשוב ע"דארות התאהדות להגן על זכויותיהם.

בני-יורק יש קרוב אחד, שהכריז מיוהסם נצרים. לפני ימים פנה רעו של רוזולט פר לעב, שר התוף בני-יורק אל התנהת הקלוב לקבלו להיות חבר לו. ראשי הקלוב נבהלו מפני שמו ושאלוהו אם יהודי הוא. מר לעב לא ענה, אבל פרסם את המאורע בעחונים והוכיף, כי צר לו על שאינו יהודי. ראוי לחוסים, כי מר לעב הוא אחד הפקידים היותר נאמנים אשר היו לאמריקה עד היום. זהו פרק מאהבת היהודים האמתית באמריקה. שמואל פילער.

מקרוב ומרחוק.

ענינים מדיניים. הפרלמנט האוסטרי נסגר כעטים של המשכים. שהשתמשו במקרה, להראות בעסם לממשלה ולשונאיהם האשכנזים. לפי שלא נשארו לסלוק התקציב לפי ישעה וקצבת הלקוחים לצבא רק ימים אחדים עשו המשכים אכסטרקציא בועד התקציב במנאמים ארוכים, להשמיט את סלוק התקציב, להנקם באשכנזים על עשותם אכסטרקציא כמועצות המדינה כביהם ובמטורביא כמאנם להסכים לתנאי השלום שלהם. הם אומרים, כי האישיכנזים והממשלה אשמים ואלה אומרים שהמשכים אשמים, האמת היא שכלם יחד אשמים, כי העוכדה שאין אף אחד משני הצדדים רוצה לותר אף כחוט השערה על דרישתו ומוטב בעיני שניהם, שתלך כל הממלכה ומוסדיה לאבוד מאשר למחול על כבודם, היא אות נאמן, כי נפסד רגש המוסר הכללי באוסטריא. אין באמת תקנה. כהפרעת המוסר כאו ירדו כל הממלכות הקדמוניות לשחת. עתה נסגר הפרלמנט והממשלה תשתמש כשעת הדחק בסעף י"ד היודעי, לעשות צרכי הממלכה בלי מועצת העם וכעוד מעט אם לא ינחמו המשכים על מעשיהם ינטל בית הנבחרים ובחירות חדשות תכרונה — ללא הועיל, כי אותם האנשים ואותן הדעות ישובו. — גם ברוסיא הישתמשה הממשלה בסעף דומה לסעף י"ד שלנו לעשות צרכי הארץ בלי הפרלמנט כענין חוק הבחירה למועצות המדינות כמערב. אחרי שהמועצה העליונה הנסונה אחור דחתה את ההצעה לעשות קוריות לאומיות בבחירות והצאר לא קבל את התפטרות הממשלה חזרו סמוליסין וחבריו על כנם וקבעו ככה עצמם את חוק הבחירות עם הקוריות וישנאי סמוליסין גורשו מתוך המועצה. על זה קצפו רוב חברי הרמה. הנשיא התפטר והחפשים והמתונים הוכיחו קשה את הממשלה על צברה על הקונסטטוציה. גם ישם מוכנה הממשלה לנטל את הדומה אחרי שאין לה עוד רוב נאמן. — סנתת המלחמה בחינה עברה. רוסיא שלחה ההזרה האחרונה וחינא אינה מוכנה למלחמה. ע"כ למרות כעם כל העם על רוסיא ולמרות דחקם להנקם ברוסיא על הצפתה בדרשה לתת לה רשות לעשות כחינא כמו בתוך שלה — נכנעה ממשלת חינא והסכימה לכל דרישות רוסיא.

שונות. הולכי בטל בפארזו הנהינו מנהג חרש, לשים משקפים יקרים על עיני כלביהם, להטיב כח ראייתם. — ממשלת רוסיא אסרה את ציר הסובל בסיביר לשבעה חדשים. בעבור זה יעלה מחיר השטרות יתור מאשר הוא. אוגי יתעשתו יהודי גליציא עתה למנוע קנייתם. כי באמת אין כשום מקום דין שהשטרות צריך להיות מונבות הסובל דוקא. — בשבוע הזה הגנה ממלכת איטליא את יום מלאות יובל שנים ליסוד הממלכה הישלמה ולגאולת כל חלקי הארץ מידי זרים ונסיכים מטנים. מכל ארצות תבל באו ברכות להעם האיטלי ולממשלתו. — בבית הרשת צעלולואר בניו-יורק פרצה תבערה בעליות העליונות, קמיה פועלים נשרפו לאפר, רובם נערות, י"ב נצרכו קשה. ארבע מאות נצולו דרך החלונות. סטודנט יהודי אליהו קנטור שמו הציל ק"ץ פועלים בהניחו סלם מגג האוניברסיטה לחזון הבית הנוער. — בהרי טטרא סמוך לזאקופאני בגליציא המערבית נגלד חמר רדיום. — כביד של המושבעים בקראקא עמד הסוציאלי הפולני טורדנובסקי, שהרג את הסוציאלי ריבאק בחוץ בפקודת מפלגתו, שצאחה, כי היה ריבאק מרגל מסור לפוליציא הרוסיא ומסר חכרו לירה. הנאשם יצא נקי וכן גם חברו סאדוכסקי, שעזרהו ברצח. — בקונסנטנינאופל המיתו ליש אלף כלבים ברעב. קבצו אותם על אי שמש להשמידם.

פתרון שאלת היהודים ברומניא? לברלין באה שמועה, כי המניסטרוים החדש ברומניא קארפ רוצה להכניס אל מועצת הממלכה רצעת חוק, לקבוע זכויות היהודים. אלה שעברו בצבא ישיגו זכויות אזרחיים, מלבד הזכויות הפוליטיות, שאין לתת עוד להם. וליתר היהודים תהיה רשות לגור בכל הארץ וגם בכפרים. אפשר שהמניסטרו רוצה, אבל אין ספק, שלא ימצא רוב בפרלמנט לחוק כזה, כי תקיפי המדינה יראים מפני התחרות היהודים וזאת היא הסכה האחת ללחץ היהודים בין ברומניא ובין ברוסיא.

את הגניותיהם והכו את בעליהן. כל רכע היהודים חרב. הם נשארו בערום. וכחסר כל ונסו על נפשם ונפזרו לכל רוח.

מורשבה יהודית בטורקיא. חבר יהודים ברוסיא הדרומית קנ" אחוזת נחלה כת עשרת אלפי דוסיאטין סמוך לקושטא, להושיב עליהם תשעים בתי אבות בעזרת יק"א, שתלוה להם את הכסף הנחוץ.

במצות רוסיא. העתון הצרפתי "עקליר" מודיע, כי הגנראל באלאברעק עמד להתמנות לראש מטה הגנראלים. אך ראש מטה הגנראלים ברוסיא התרה, כי הוא לא יחפץ לישא וליתן עם באלאברעק, כי יהודי הוא. צרפת, כבת מקשיבה לכל פקודה ממקום גבוה מפטרבורג, נמנעה מלמנותו.

נדבה לישוב א"י. הסוחר הטומסקי נימור, ישמת זה לא ככה, הניח כצוואתו ארבעת אלפי רובל להועד הפלשטיני אשר בארסה.

השופט היחיד. בעיר סאראטוב הגנה כל דעיר את יום מלאית ליה שנה לעבודת השופט היהודי היחיד בתור שופט ברוסיא, הוא פר"י לי מייטל. הוא עתה חבר ביה"ד הגלילי שם. האיש הזה הוא פלאי לא רק בהיותו השופט היהודי היחיד בכל רוסיא, כי אם יותר בעבודתו הצבורית, כי כל ימיו הוא עובד בשביל עניים בין בעיר ובין ביהודים. הוא מבקר בעצמו כל עניי בכיתו, לדעת צרכיו והוא מספיקם לו. מכל עיר ורוסיא ומכל הערים הגדולות בחוץ לארץ הגיעו אליו מכתבי ברכה. כל פקיד העיר והחברות וסופרי רוסיא ברכוהו והגישו לו אשר.

הפחד מפני הציונות. בעבור השמנה, המתרכה בטורקיא על הציונים, נעשו יהודי טורקיא פחדנים וכלם ממהרים להסיר מהם עקשות פה ולהבטיח, שאין להם דבר עם הציונים. כן עשו החכם-כשי בסאלונקי ר' יעקב מאיר וראשי הקהלה שם, שהריצו מלגרמה אד הויזיר הגדול, שלא יתנו ידם לעולם לציונות ושאין לה כל ערך, וכן עשו גם ראשי הקהלה בסמרנא.

הכנות לפגרום. כמו בכל שנה כן גם בשנה הזאת מכינים המאות השחורות בקישינב פגרום. אך הממשלה משגיחה היטב להפר מהשבתם. כינתים נתפשו גנבים, שהתכוננו לגנוב בשעת הפגרום.

איסור לאומיות ישראל. ראש האוניברסיטה במשורנוביץ פרסם על הלוח השחור, כי אסור ליהודים בהתכתם לרשום, כי לשונם היא יהודית. הסטודנטים היהודים שלחו אליו דפוסציות והקהילו אספות-מהאה ולא הועילו מאומה.

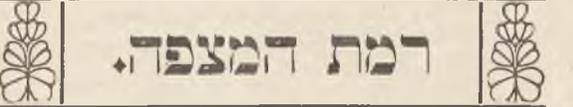
יהודים עובדי אדמה באמריקה. חברת עובדי האדמה היהודית אשר בניו-יורק פרסמה, כי תחת ידה ישנם 3339 בתי אבות יהודים עובדי אדמה, שלישייתם במדינת ניו-יורק, אבל מהוץ לחברה ישנם הרבה יותר. רובם אינדיים ועובדים את האדמה בעצמם. אלף ות' בתי אבות כאו ברכרים עם האגודה, לעזרם להאחו בתור אברים כאלה ויש לכל אחד כחמשת אלפי כתר. גם בתור פועלים נשדה מרכים עניי יהודים לעבוד שם.

הרב הדואג. רב בא לעיר, לדרוש הרשה לבהינה כביאו אל ראש הקהל נאנה הרב אנהה קשה. על שאלת הפרנס מה דאגתו, ענה: פלוני פשט אה הרגל לנושיו וכל הוני נשתקע אצלו ולא יהיה לאל ידו לתת פה כסף כפי הצרך. אל הדאג כל כך אדוני, נהסחו הפרנס, אנהנו נמצא לנו רב בעל כסף.

היהודים והברשים. תחלה רכה יקצור הנדיב היהודי יוליוס רונוואלד כשימאנא בתתו כיה אלף דולר גדבה, לכנות ביום לכושים. העתונים מפארים את מעשהו ואומרים, כי רק העם היהודי הנדרף והבוזי הנם יחמול על עם נדרף ובוזי אחר ובעבור זה יעורר המלה גם על עצמו. גם יהודים אחרים קמים לעזרת הכושים השחורים, הנלחצים באמריקה.

עזרת יק"א ליהודי גליציא. הועידה השלישית של ההסתדרות היהודית בדבר העזרה לעניי היהודים בגליציא תהיה בוויין בלשכת בני ברית ביום 5 לחדש אפריל. הועד הגליציא שנקבע מאת האספה הקודמת לערוך פרוגרמה, יציע את הצעותיו.

טבעים נפיש. האסון שקרה למאה והמשים נפש בניו-יורק, שנשרפו חיים בתכערה, מזכיר את קללת הנביא: כאשר יום איש מפני הארי ופגעו הדוב. גולי אהינו ואחיותינו נמלטו מרוסיא מפני זפגרות ומפני הרעב וכאו אחרי שבע בדיקות מצד פקיד הגבול בפרוסיא ופקיד החוף בניו-יורק לארץ החרות, לעבוד בשלום ולחיות מעבודה קשה והנה אורב להם מות אחר בארץ הצדק וההפשו. לאמללים, המוקדשים מכסן לכל סכנה, מביאה גם החרות המופלגה סכנה ומות, החצי מקין השרופים בבית הרשת הצעלולואר בניו-יורק הוא נערות יהודיות ילדות רוסיא, שעזרו בעבודתן להוריהם להביא להם ביתם. ככל ארצות אירפה אסור לכנות בתים גבוהים יותר מארבע עד חמש קומות. רק השלטון הפרוע באמריקה מתיר לכנות גם חמשים ושישים עליות זו על זו והשמה הפרועה הזאת הרגה נפשות יותר מכל פגרום רוסיא. שבעים מאחיותינו נשרפו חיים בעבור החרות המופלגה, שהיתה להפקרות בכל דבר.

עיון בספרים חדשים.

Jüdische Privatbriefe aus dem Jahre 1619. Nach den Originalen des k. u. k. Hof-Haus- und Staatsarchivs. Herausgegeben von Dr. A. Landau und Dr. B. Wachstein. W. Braumüller Hof und Universitäts-Buchhändler, Wien, S. XLIX und 202. Preis Kron. 7.20. מיו מכתבים לפנינו, כמעט כלם בלשון יהודית. כלם נכתבו כפראג ביום ו' עשיק פ' וישלח מיו כסלו שנת ש"פ (1619 22 11) והיו מונחים עד בה כגנוזי הממשלה. הכל תלוי במזל, אף אגרות שלום. כריכת מכתבי יהודי פראג נדרה, הודות למקרה מדיני, לאוצר הממשלה ונשמרה שם קרוב לשלש מאות שנה, עד אשר שמה לה לב הקומיסיון ההיסטורית של העדה היהודית בווינה והוציאה את המכתבים הפרשיים האלה לאור עולם. כשהם לעצמם הם מכתבים פשוטים, פרשיים, כלי איזה תוכן רם, ובעדנו הם פומפאי קטנה. רחוב היהודים הישן שכפראג מתגלה לפני עינינו כהיותו

מעשה מתבולל. ראש המניסטרוים באיטליא היהודי לוצאטי, שנפל עתה ע"פ רמזים מחוץ לארץ ובנכלי המלריקלים, שלא יכלו לראות יהודי עומד כראש ממשלה אדירה, הוא מתבולל גמור, מכזה את היהדות והונף לקתולות, מרומם כל אשר לנכרים ומשפיל כל אשר ליהודים, כדרך הבוגדים מעולם. מעשהו האחרון היה, שכטל את השעורים העכרים באוניברסיטאות בפיוא, פלורנץ ופאדוא, שהיו נוהגים בהם מאות בשנה ורק המניסטרו היהודי מצא, כי יתרים הם. ידוע שהוא התיר לקתולים לערוך תהלוכות בחוצות, מה שאסרו להם המניסטרוים הקודמים. והמניסטרו היהודי הזה, שהיה קתולי יותר מן הקתולים עצמם, נפל בנכלי הקתולים הכיזי, שרעה עינם בו עוד היה עבדי בעיניהם.

הפחד מפני הציונות. בעבור השמנה, המתרכה בטורקיא על הציונים, נעשו יהודי טורקיא פחדנים וכלם ממהרים להסיר מהם עקשות פה ולהבטיח, שאין להם דבר עם הציונים. כן עשו החכם-כשי בסאלונקי ר' יעקב מאיר וראשי הקהלה שם, שהריצו מלגרמה אד הויזיר הגדול, שלא יתנו ידם לעולם לציונות ושאין לה כל ערך, וכן עשו גם ראשי הקהלה בסמרנא.

אספת רבנים בוורשא. רבני רוסיא התרגלו באספות עד שנעשו האספות למוסד קים. עתה היתה עוד אספה בווארשא, שתכליתה היתה כקשת עצה לחקל גזירת השכינת ביום א'. החליטו לכונן ועדים בכל הערים ברו"פ, שישלחו מכתבי בקשה מכל שדרות העם היהודי מכל עיר ועיר אל הממשלה, כל אחד מנקודת השקפתו, לבטל את גזירת הרומה. הכל כתפלאים, שמקהילי האספה היו הרכיים ולא הקהיל רק רבנים אחרים מדיטא ולא את רבני פולן. האספה היתה השאית ושמועות שונות הוזרות ע"ד תכליתה האמתית וע"ד הרחקת הרבנים, יש אומרים שנועצו איך להכניע את רבני הקהלות ולהפחית השפעתם. זה שקר. אבל איזה מעם היה בזה, שיתאספו לדבר הנוגע לכל ישראל רק רבנים בלי רבנים?

חברה קדישא בידי נכרים. בארסה העביר שר העיר טולמאטישב את החיק מידי היהודים ומסרה ליד הנהגת העיר, שהיא תהיה מנהלת החברה ובי"ח וכל עניני הצדקה של החברה ע"פ עצת ועד של ששה יהודים.

השמנה על הציונים. הסורים המחמדים בכארות הריצו מלגרמות אל המניסטרוים הטורקים, אל נשיא הפרלמנט ואל דפוסטרים, להעביר את הנציב גורדין מהרה, כי בגד בארצו בתתו רשות למכור לציונים קרקעות בסוריא.

המליון של יק"א. מר יוסף קובן ראש הציונים באנגליא ערך מכתב גלוי אל מנהלי יק"א, שבו דרש מהם, להודיע סבת תתם מיליון פונק ממון העם היהודי לכנסיה הרוסית בשביל כתי הספר של הכהנים.

מעמם של צוררינו. עתונים מתקדמים ברוסיא גלו סוד חדש, שאצלנו אינו סוד כלל. דם גלו, שטעם השמנה והעלילות הגוראות, שמענשיקוב וסטולפיץ (אחי ראש המניסטרוים) מפרסמים בכל על היהודים, הוא לחפות על תועבותיהם, לפשוט מלפי חזיר, להראות כי פטרוזים המה, למען יכפרו עונות בצעם, שנגלו לנו ידוע הדבר גם מצוררינו באוסטריא. ראש המעלילים עלינו בוויין הוא הגנב והמועל ווערגאני וראשי המעלילים והצוררים בגליציא הם סטויאלונסקי וישפונדר, שתועבותיהם ידועות לכל ועתה נגלה חמם בצעם של קנאי הדמוקרטים הלאומיים.

שוד חדש במארוקא. המלגראף מודיע ע"ד שוד נורא, שעשו אנשי מארוקא ביהודים בעיר מקינז, כזו את הון היהודים, החריכו בתיהם ושרפום, שללו

גלות היהודים מרוסיא. לפי השבון חברת העזרה של יהודי אשכנז גלו בשנה שעברה מרוסיא צ"ג אלף יהודים לאמריקה, ולפי שאין תקוה, שיוטב בקרוב מצב היהודים ברוסיא, וכאמריקה מתנכלים להמעיש מספר המהגרים, אין עצה רק להעביר את הגולים לארצות המזרח, ואם גם זה לא יצלה, אז תגדל המצוקה הנוראה וקשה לשער מה יהיה גורל הנרכאים האנוסים לצאת מארץ ענים. כן היא דעת הנהגת החברה.

עדות ממשלת יפן על היהודים. ממשלת יפן נתנה רשיון, שיתישבו יהודים בארצה. בגליל הצפוני-מערבי של יפן נוסד ועד לסדר שם מושב למהגרים יהודים. המניסטרוים היפני מטעים את החלטתו בעובדה, שהשבויים היהודים, שנשבו מחיל רוסיא בשעת המלחמה וישבו ביפן, נגלו כאזרחים הרוצים, שוקטים ישרים וסועילים למדינה. כן אומרים עובדי האלילים, איך אומרים בעלי דת החסר?

רק מאמריו היקרים ומאמר זה בראש...? בערך "אבי" כתב: "שהעכברים רשעים ניהו ועינם צרה פן יבא עכבר אחר ויאכלנה" (82), אך מצינו גיב: "עכברייא רשיעיא בד חמן פירי סגין קרויין לחבריהן ואכלין עמהן" (ירושלמי כ"מ פ"ג ה"ה). — בערך "ר' אושעיא רבה" נפלא שלא זכר דבר "המדרש רבה" שרבים אומרים, שהוא יסדו? — שם (114) בדבר מנהג מבטל הלכה, שהגין עליו מהחפצים לתלות בו בוקי סריקי, טוב היה להגן בהמגן אברהם" (תר"ץ כב). — בערך "אליהו" לא הזכיר את "התנא דבי אליהו". — בערך "ר' אליעזר בן הורקנוס" ובענין הגדוי וכו' ראו להביא דבר התוספות ישנים (גדה ז: ד"ה שמת' מהא דהניח תפלין. — ערך "יהודה המבכ" בסהיד ערך ר"מ מביא מעשה נורא וכו'. נוח היה לו לרבינו שלא היה כותב השקר הזה" (575) והוסף להביא שנינו סה"ד גם בערך ר' מאיר (873) ובאמת נוח היה למחברנו זה, שלא הביא כלל ערך יהודה המבכ ולא זכר דבר סה"ד ושגינונו פעמים — מכבודם של ר"מ ובעל סה"ד יחדו. בערך "ינאי המלך": "כי שם היה כ"ד של כיג וכי והוא היה אך נשיא וכו' (768). אם היה שמעון בן שמח כנשיא ממספר כיג, הלא היה אחד מן הדיינים, הדרושים למשפט כזה, קרוב לינאי ופסול לדינו ואף אם גם בלעדיו היה המנין הראוי, אפשר שגם בהמצא קרוב או פסול במצטרפים לדין, פסולים כל הדיינים (עין משנה למלך פט"ז מ"ה עדות). אך שם היה מצב אחר. רשביש לא הצטרף עמהם לגמרי, אך זרו את חכמי המשפט בדין זה. וכזה שפיר עולה חשובת ינאי ע"ד רשביש: "ינאי המלך עמוד על רגליך ויעידו בך. לא בשתאמר אתה, אלא כמה שיאמרו חבריך" (סנהדרין יט.). וזה באשר שרשביש לא היה שופט במשפט הלזה.

כמוכן כל אשר נעמיק בספר ענקי זה נמצא להעיר, כי כבד הדבר לאדם אחד אף ליב גדול וחכם בביר לסדר ספר כזה בשלמותו, כי במתכונתו זה חנהו כמעט הראשון לפי מעט ידיעתי בספרותנו. כמותו אני בהעובד החרוץ הלזה, שיתקנו בהוצאות הבאות למכות. ואז יתקנו גם משגיאות בחקי הלשון וכדומה, ושגיאות מי יבין, והיה כליל בהדרו. אך בכללו הספר הלזה חנהו כלי מוק ברכה ועזרת תפארת לישראל ולדיבנן. — הספר הזה כאשר יבא אל הבית ימלא כל הבית אורה למראה חבל נכאים אלה גבורי ישראל שלשת אלפים שמונה מאות ושמונים ענקי הרוח ולגנה אוצרות החיים, אשר הנחילו לנו לשאב שפעת חיים מהם. מה נחוץ הספר הלזה לכל בית אב כישראל, בדורנו זה, אשר גברה בו המרה השחורה, להשיח פנינו כשולי קדרה בכל פנה שאנו פונים. היאוש הנורא המלפף את הצעירים לאמר, כי אפס כח החיים בנו, הפסמימוס האיום הבא ממראה האכזריות האיומה אשר סביבותינו, הביא רבים מהם להרג ואבדן עצמי. הבה יתבוננו בספר הלזה ויראו כי עם נושא האורה אנו, וכח חיים אדיר בנו. ורוח מלא מאלה מחיה אותנו לעולמים. רבים מחכמי ישראל אלה חיו גם הם בתקופות חישכות יותר מתקופתנו וככזו אלה שבאו עליהם ברכב וסוסים ברעו ונפלו — והם זכרם לברכה, שבאו בשם ה' ותורתו, קמו והתעוררו ויפחו גם ככל האומה כולה לדורותיהם רוח חיים של ברכה. הבה נלכה לאורם, באור ה' וישעו ונושעה תשועת עולמים.

ישראל בענדט פייוולואהן רב בייסאנאלא.

תוצאות ספירת העם באוסטריא. מספר יושבי מדינות אוסטריא (בלי אונגן קרואציה ובוסניא) היה בסוף השנה שעברה, לפי הספירה החדשה, 28,567,898. בעשר השנים האחרונות התרבו בשתי מיליון ומחצה, מעט יותר מתשעה אחוזים ממאה. יותר מבכל המדינות התרבו יושבי אוסטריא, ביי אחוזים. פחות מכלן התרבו יושבי קראין (בשלשה אחוזים) ושאר מדינות האלפים, יושבי ביהם התרבו רק בשבעה אחוזים. מספר יושבי גליציה שמונה מיליונים, יושבי ביהם שש מיליונים ושלשה רבעי מיליון. מספר יושבי אונגן ובנותיה 20,850,700. יושבי כל הממלכה הם 51,314,271. מערי גליציה, מספר יושבי פרמיסלא 52,000, קלומיה 38,808, דרוהביטש 35,328, טרנוב 35,471, טרנופול 32,327, סטאניסלב 30,150, סטר

תולדות תנאים ואמוראים. יכיל בקרבו קורות ימי חי רבותינו, מורינו ומאורינו תנאים ואמוראים, מדכים וגדולי או"ה והנשים הגדולות, אשר בש"ס בכלי ירושלמי, תוספתא, מכלתא, ספרא וספרי, מסכתות המגות, מדרש רבה, תנחומא וכל המדרשים, זהר, זה"ה, ילקוט שמעוני ועוד ספרי הקדמונים מן שמעון הצדיק עד סוף רבנן סבוראי, דברי ימי חייהם הפרטיים, משפחתם, אבותיהם ובני ביתם וסדר למודם, רבותיהם ותלמידיהם ותקנותיהם והלכותיהם ואגדותיהם וכל המאורעות והקורות בימי חייהם, איש מהם לא נעדר. מסודר ע"פ א"ב, מאת אהרן ביר מרדכי ז"ל היימאן. לונדון עתיר (ל"ב—1246).

אמנם מלאכה גדולה ונשגבה יסוד היכל-תפארה זה, עבודה רבה בעמל רוח ובשר נחוצה, לחפש בכל מבני אוצרות ספרותנו: התגמדים, המדרשים וכו' ולבקר את כל ספרי דברי ימינו בכלל וביוגרפיות חזיל כפרט, ולפקד צבא מרום המאורות הגדולים, אשר ברוקיע ספרותנו הנאדרה בקדש, ולסדר במערכה נכונה ע"פ א"ב: מאה וששים תנאי המשנה, מאתים וששים תנאי הברייתות והתוספתות, שלשת אלפים וארבע מאות אמוראים חכמי התלמוד והמדרשים — מלאכה גדולה ונשגבה! אך גם בחכמה רבה ויתרה התכונן תל-תלפיות זה, כי מכוננו הרב הגדול והחכם השלם, השכיל לאסף את כל נצוצי האורה מהמאורות הגדולים מאמריהם היקרים ודבריהם הנשגבים, אשר נקלטו על לוח ספרותנו וכציר אמן, פוטגרף חרוץ הציב לפנינו תמונות חיות דמות דיוקנם של חכמי אל, הלך רוחם בקדש, אורח חייהם, פעליהם הנשגבים בישראל ואדם, אשר עייב נוכל להשיג מה מערכם הרם והנשגב, בשעור אשר נוכל אנו יושבים בשפל להשיג מעלות צבא מרום — חכמה רבה ויתרה!

ועם כל אלה בחריצות מפליאה, בדרישה רבה אחרי האמת והקירה שוקדה אחרי הישר השכיל המהבר הרהיג לשכלל את התמונות הגהדרות ההן, כי מצללי חושך, אשר העלו הצביים השבורים על אריות דכי עילאה וחקוי האור, אשר הופיעו עליהם הגאון רי"א הלוי בעל דורות הראשונים, והחכם ר"ז יעבץ בעל "תולדות ישראל" הוציא אחרי למישה חריצה וצרוף נמרץ מוגרפיות שלמות שר רבים מהמאורות הגדולים, אשר לאורם נסע ונלך גם בחשך עד נכון היום, מזוגרפיות גדולות, שכל אחת מהנה ספר שלם, כמו ערך הלל הזקן, ר' עקיבא, ר' יהודה הנשיא, ר' אשי והרבה כמוהם. והן מכוננות בטיב טעם ורעתי ומהדרות בהדרה האמת, כי זאת היא גדולתו של פטגרף אמן, לגלות את חיופי העצמי האמתי שבצורה.

אולם יש להעיר על הספר הגדול והנשגב הלזה בכלליו ובפרטיו ועיר שם וזעיר שם, על מה שיש בו ועל מה שאין בו, כמו בכללו: לא היה נגרע מאומה מהוד הספר ושכלולו, אם לא נכלמו בו בערכים מיוחדים שמות בני או"ה הצוררים אותנו בנכליהם, די היה להשלמת תולדות חכמים שלנו, אם היו צרינו מצורפים על ערכיהם כמועדס וכזמנם ולא להוקיעם בערכים מיוחדים, כמו יעקב איש בפר סכניא, שכבר נזכר בערך "ר' אליעזר בן הורקנוס", למה הצינו לראוה בערך מיוחד (772)? ומה גם כי כיתר ונטול דמי שבח על שער הספר: "גדולי או"ה" ולהקדימם גם על "הנשים הגדולות" שלנו, אשר ערכן אמנם רב, כי אין זכרון לחכם עם הכסיל לעולם" — וכן למותר הוא התאריך שלהם... וכזה נמה המחבר ממסלת ישרים, בי על פי סדר עולם (הוא ברשי ע"ז מ') נחשבה שנת חרכן בית שני ג"א תתכ"ה, והוא חשב תת"ל, להסכים להם, החושבים, כי הו א נולד שבעים שנה קודם? לעומת זה היה טוב ומועיל יחד, להציג בראש הספר לוח התנאים והאמוראים לדורותיהם, לאמר, על דור זה יחשבו תנאים אלה ועל דור זה אמוראים אלה, וכל דור ודור יערך זמנו בקרוב לימות עולם.

ובפרטיו: בערך "ר' אבא" כותב המח: "מאמריו בהלכה ואגדה מפורים וכו' ואין זה מעין מלאכתנו וכו' ואנחנו לרגל המלאכה נביא מאמריו היקרים באגדה. בשבת כ"ה דרש: נשיתי טובה זו מטה מוצעת ואשה מקושטת לת' (7). כמונו כמוהו הלא יודעים, שאסור לאמר שמועה זו נאה ושמועה זו אינה נאה, כי כל אשר יצא מפי רז"ל ונחקק על לוחות תלמודינו ומדרשינו לנאים ויקרים הם מאד מאד, ולמה ו לאמר, כי הביא

הקדומה, צללי עבר נשכח קמים לתחיה בדמותם וצלמם, לובשים צורה מוחשת, מתעטפים במעטה הרחוב המשקשק, נושמים אויר חי חלה, רצים, שבים, נושאים ונותנים, הומים, סואנים, רועשים וברגע מנחתם לחשים באזנינו את דאגות, גפשים הקטנות, את כאב לבם הפרטי, את תקוות כליותיהם הפעוטות, את צפית עיניהם ואת תשוקת נשמתם, את ענמותם ואת צהלתם, אנו שומעים אנחת אב מצטער על שתיקת בנו, גיל בן על הצלת אביו מפני התנפלות צר, אשה שופכת מרי שיחה לפני אחותה, התן כותב, למחותנו, ידידה מודיעה את ידידתה ע"ד תלבשתה, אב זקן מזהיר את נכדו ומעוררו ללמוד, בקשת קרוב, אשה מתגעגעת על בעלה ותמטה על דומיתו וכו', וכו', מחיי בית המדרש, שהצטמצמו בהם היהודים בזמן ההוא, מן ההלכה, אין פה אף רושם, עוכרות לפנינו תמונות חיות, אנושיות, רחבות-החזה, תמונות בריאות, טבעיות בצורתם החלוצית, בעל תוספות יו"ט כותב מכתב יהודי פשוט בדבר בתו העומדת להנשא, גאון אביר התורה משתמש בלשון השוק ומדבר כאחד האדם, למראה המכתב הזה היה מחשד היינה כהלצתו הידועה ע"ד תוס' יו"ט כוונתו המהולל.

המכתבים האלה הם דוקומנטים מן החיים. דוקומנטים פשוטים בלי עומק וחדוה, בלי המצאות וחריפות, זה הוא מישור, בלי הרים תלולים בשערה, בלי קפיצות ודלונים על גבעות מחשבה פורחות באויר, עמק שוה מן השוק, דוקומנטים מן הרחוב, מן המציאות הנמוכה והאפורה, בלי מעוף וסופיסטריה, אבל דוקומנטים אמתיים, בלתי מלאכותיים, איימסוננים בנפת מפלפלים זרי-עולם, דוקומנטים מעניינים, היהודים ממאות השנה האחרונות, מתראים לפנינו בהרגל רק בצורתם הרצינית, כשהם קומטים מצח וצומקים יקהותיהם ומעייינים ושוקלים ומרים, מתראים הם בהרגל רק שקועים עד ממעל לצואר כחול של דיוקים ועפר חרושים צחיחים, בלי לח פיוט, בלי רוטב של ספרות מספרת, חנומי פלפול, פה מחזה שונה נראה לעינינו, בעורקי החנומים רועשים גלי החיים, נפתחים לפנינו שערי עיר היהודים, מחוץ לבתי המדרשים זורם דפק חיים אנושיים, מבפנים להתאבנות הלמדנית מפכה מעין של רגשות ושאפיות, שלא נכבשו תחת נטל הרוח.

המכתבים האלה הם זכרונות החיים, ראויים לתשומת לבנו ומעוררים את התענינותנו. אבל לא רק תובן המכתבים, אף לשונם מעסקת אותנו. הלשון היהודית של המכתבים האלה לא מכוננה עוד כל צרכה, אבל היא מתגבשת בכר ומתיצרת לחטיבה לשונית עומדת ברשות עצמה. הכותב בה הרגיש בכר אה שהלשון הזו קרובה לו וקל לו לכמא בה את מחשבותיו, בהיותה לו טבעית, אחד מן הכותבים מתחיל את מכתבו עברית ועובר ליהודית מפני שהיא "לשנא קלילא, כמו שהוא מעיר בעצמו, בהלשון, נכרים כבר צמחי טעם ספרותי, כנראה היתה כתיבת מכתבים יהודיים אז מעין אמנות קטנה, המכתבים מתחילים בהרגל באיזה הרוז: "גאר פיל גומר זעליגר יאר, די זאלן דיר ווערן וואר, אויף דיין הייפט און הארי, פיל שלום און גיונד צו אלער צייט און שמונד, אזוי פיל עץ בעגערט און קיינט רעדין מיט ענקערס מונד, פיל פרייד און גימער קיין לייד, וגומרים לפעמים כמו "בעהיט ענק גאט פרי און שפעט פאר אלער נעט, דאז בעט און בעגערט, די ענק האט ליעב און ווערט וכו', קצת מן המכתבים מפליאים בעושר מלים ועוצם רגשות מבוטאים (מכתב מ"ה). הסגנון הוא מיוחד במינו, המוציאים הד"ר לנדוי וד"ר וואכשטיין עמלו לברור מנקודת ראות של ההשוואה הספרותית-הבקרית, ברורם מראה על בקיאות נכונה ומעם מדעי טוב. גם להצד הלשוני שמו המוציאים את לבם ועבדוהו באופן בלשוני מועיל, המעיד על חקירות יסודיות חרוצות, הוסיפו מלון קטן, המביל את כל המלים "היהודיות", הנמצאות בהמכתבים ואינן לא אשכנזיות רגילות ולא עבריות, כמה מלים יהודיות, אשר מוצאן אינו ברור בהרגל, מאורות באופן מובהק, נכרת יד אטימולוגי שנון.

העבוד של המוציאים בכלל הוא משוכה, הד"ר אלפרד לנדוי, וד"ר ברנהרד וואכשטיין הוציאו מתחת ידיהם ספר ראוי לתהלה ולתודה מאת עבור הקוראים המכינים.

כהא דהתרא עדיף!

כל החפץ לגלח הזקן כהתר ולא באסור יקנה ממני את אבק-הגלוח החדש

EXCELENT

בשמו כן הוא, טוב ויפה וריחו נעים ומועיל לגלוח הזקן ברגעים אחדים עצהווי"ט. הירא דבר ה' יוצא בזה ידי חובת המקום וי"ח הכריות. מחיר תבה אחת כתר חצי. שתי תבות שני כתרים וחצי. ע"י נאכנאהמע לא ישולח. כתובתי עתה.

MOSES KATZ

JERUSALEM, Palästina,

Poste restante

לפגים היה מושבי בלונדון.

שוהתי-עופותי הזן וקורא

ממשפחה הגונה, שיש לו כתב קבלה מאת הגאון ר"ל הורוויץ מסטניסלב ז"ל מכקש לו משרה. לפנות אל

Schulom Weintraub, Stryj.

שליוואוויץ כשר של פסח.

נעשה בהשגחה יתירה ומעולה אצל סוחרים יראים ושלמים כפי חומר ותקנת הרבנים הג' שליט"א בגליציה וכאונגרו. וכל ירא וחרד על דבר ה' יוכל לשתותו בלי שום חשש ופקפוק כלל. לפנות אל

Hersch Pfefferbaum Stryj.

הוצאת "התחיה"

סמניסלב גליציה

סריה של כרטיסי-דואר

עם תמונות פוטוגרפיות.

מגדולי סופרינו ומשוררינו, במסגרת מהודרה מאוד

עם ביוגרפיות וכרטיסי-תמונות קצרות, הסריה מכילה שלשים ושתיים תמונות:

בעברית: ביהודית זרגון:

- (1) מגדולי סופרינו (17) דר. י. קלוזנר
- (2) ת. נ. ביאליק (18) ראובן בדייניץ
- (3) י. ל. פרץ (19) י. ל. גרדון
- (4) דוד פרישמן (20) מעגלע סוכר ספרים
- (5) יהודא שטיינברג (21) ת. נ. ביאליק
- (6) הלל צייטלין (22) י. ד. בערקאוויטש
- (7) י. ד. ברקוביץ (23) י. ל. פרץ
- (8) ד"ר אלישבע (24) יהודא שטיינברג
- (9) ת. ד. נוסברג (25) בעל מחשבות
- (10) מ. ל. ליליענבלום (26) סאריס ראזענפעלד
- (11) ז. שניאור (27) הלל צייטלין
- (12) נ. סוקולוב (28) דוד פרישמן
- (13) ז. פייערכרג (29) ש. פרוג
- (14) דר. שלמה רובין (30) ר. ד. אלישבע
- (15) יצחק קצנלסון (31) בעל מחשבות
- (16) אהר. העם (32) יצחק קאצענעלזאהן

מחיר כל כרטיס 8 הלך. כל הסריה ביחד 2 כתר. מי שיקנה כמה מאות ככת אחת יקבל רבט גדול.

האדרסה:

A. ROBINSOHN BUCHHANDLUNG
Stanislaw Galizien.

הגרות מחיי הנביאים

בספרה הערבית ונערכו עפ"י המקורות הראשונים הנדפסים ואשר עודם נכתובים עם הערות והארות רבות ונעתקו בפעם הראשונה לשפת עבר, שפת הנביאים מאת דר. יצחק צבי אייזענבערג ח"א "חיי איוב ומשה". המחיר בטר והמשה הלך. נמכר ע"י המצפה.

Wyd.: { Naftali Hof
S. M. Laser

Odpowiedzialny redaktor: S. M. Laser.
Drukiem M. Lenkowicza w Krakowie.
Bożego Ciała 22.

Erstes und Grösstes

Gramophonhaus

JOSEF WECHSLER

Engros & Endetail

Lemberg, Sykstuska 2. Krakau, Grodzka 71.

גענעראלפערטערער דער גראמאפאן אקציען - געזעלשאפט

מיט מארקע שרייבער ענגעלי

גרעסטעס לאגער פאלישער, דייטשער, העברעאישער אונד יודישער פלאממען מיט מארקע ענגעלי.

20.000 פלאממען ערסטרעסטער קינסטלער

שטעטס אס לאגער

רעפערטאמורמילע אונד ווערקשמעטע אס אָרטע. בעסטע אומטויש-בעדינגונגען. — פרייזקאטאלאָגע גראמאס אונד פראנא.

לעמבערג, טעלעפאן 2033/II
קראקא, טעלעפאן 461

אזהרה לחג הפסח.

יש שפופרות של פפירוסים (הילועזן). הנדבקות כעמילן (קראמאל). שהוא חמץ גמור לפסח. ובכדי להרחיק אדם מן העבירה אעיר את אחיבי. הנזהרים ממשוהו חמץ בפסח. כי רק מיני השפופרות המוכרים נעשים בלי עמילן ובפסח אין להשתמש רק באלה המינים

Obywatelskie, Social, Mais, Flora, Selo, Kawalerskie, Amor, Dyrektorskie, Hawana, Riz-Spitz, Metropol, Malinowe, ששמי Ch. L. Spitz

נראה על תבותיהם ואני ערב על כשרותם לפסח. וגם בלא זה צריך היהודי הפקח להבין, שאין שום יחוס בסחורה הנעשה ע"י נכרי, הדורש מחיר כפול בעד יחוסו המדומה. על יהודי לקיים או קנה מיד עמיתך גם בשאר ימות השנה, ובפרט בפסח, שיש לחשוש על חמץ.

היים ליב שפיטיץ, קראקא.

קמה לפסח.

כן אודיע רבים, שהבשרתי הרחיים שלי בכפר סאָלענדראנע כשר לפסח עצהווי"ט. בהשגחת הרב המאו"ג אבד"ק קארילופקע יע"א. עפ"י הכשרו על כל הפרטים יוכלו אפילו המהדרין מן המהדרין לסמוך עליו. והקמחים יהיו משופרא דשופרא והקונים בטח יפיקו רצון מהם.

זיידע ווייסבערג.

SEIDE WEISBERG, KOŁĘDZIANY.

כשרה זערכווארען-פאבריק

A. Finkelstein, Lemberg, Gołuchowskipl. 2.

ליעפערט אלע סארטען זערכווארען, בעסטע כשרה דעליקאטעסע. די פאבריק איזט לויט רען מאדערנסטען בעהעלפען איינגעריכטעט, ווי עלעקטרישע קראפט א. ז. וו.

אונד ערצייגט נור פרימא-ווארע

בהכשר הרד"ג ר' משה באב"ד האב"ד פה.

האטעל ציפפער, לעמבערג

HOTEL ZIPPER LEMBERG

vormals

Hotel u. Restauration MAJER KATZ, Rajfana 9.

Telefon Nr. 889.

האכסניא ובית המרזח-של ה' מאיר וואמי ז"ל

בלבוב, ברחוב רייטאנא 9

הנודעים זה 40 שנה בכל תפוצות ישראל, מתנהלים גם עתה תחת אותה ההנהלה עצמה של השנים הקודמות, ביתרון הכשר אף למהדרין מן המהדרין; ועוד יתרה נעשה, כי כל החדרים תקנו מחדש ונערכו בטוב מעט ודעת וכנסיון עצום מתאימים לצרכי החיים, במאור אלקטרי, גם כחדרים מיוחדים לרחצה ובכל הקומפורט הדרוש לרוח העת, ונחת שלהני מלא דשן, גם סניף מיוחד למאכלי הלח נערך על ידי ברחוב סטאניסלאוו 4 מול האכסניה שלי במאכלים ערכים לחך, למען השביע רצון את כל הרורשים לשבני

צבי הירש ציפפער.

געזע-שמאלין.

ראהם אונד געקאכטעס פֿערזענדעם כשר טעגליך פרישעם לפסח
Juda Zins, Husiatyn, (Galizien)
פריזע אונד הכשרים מהרבנים הגאונים
מבערזאן, ספרעמיסלא ומסטרי זענדע אויף
פֿערלאנגען.

M. Gutwirth, Krakau
MOSTOWA 3.

liefert Knochenmehl und
Thomasmehl in jeder
Gehaltslage zu sehr billigen
Preisen. AUSSER KARTELL.

האטעל ורעסטוראציען כשר

לבע"ב יהודים של

שלום אהרן ראזענטאל

בלבוב, רחוב רועזניצקא 13

טעלעפאן נ"ו 1314

אויטאמאטישער מאסענפֿענגער

פיר ראטשען קר. 4 — פיר מייזע קר. 240,
פאנגען אָהנע בעאויפזיכטיגונג ביו צו 50 שטיק
אין איינער נאכט. הינטערלאָסען קיינע וויטערונג
אונד שטעלען זיך פאן זעלכסט אויף. שוואַ-
בען פאָללע, איינציג אין איהרער אָרט,
1000 שוואַפען אונד רוסמען אין איינער
נאכט פאנגענדי, אַ קר. 2.40. איבער דיא בעשט.
ערפ. פֿערז. פֿר. נאכט. דורך

Z. Humann, Wien II, Aloisgasse Nr. 3.
פיעל אָנערקעננונגסשרייבען. פֿאַר מינדערעוועטיגען
נאכאָהמונגען ווירד געוואָרנט.

שליבוביין של פסח

מלאנצקא.

הוא מעשה יהודי חרד בגליציה עצמה (ולא
כן הפבריקות בחוץ לארץ החסרות). הוא ספורסם
כמעולה במינו הן בטעמו וריחו והן בהשגחה
יתירה בעניני כשרות בעמדו תחת יד הרחיץ
בסאנדק הישנה שליט"א מהל עד כלה וכל
הכלים החמושים בהותם הרב הניל, — המהיר
למוזגים ולסותרים 220 כתר בעד הקטר בעל
75% פרימא אב סטאציאן אלט סאנרעץ עם
הכית. למען תת היכולת גם ליחידים לקנות
הכינותי כלים קטנים בני 1/2 4 ליטרות במחיר,
12 כתרם אב סטאציאן הניל עם הכלי בניני.

SALOMON GROSSBARD

Łącko, p. Stary sącz.

אפשר לפנות גם אל סוכני בקראקא בין כסמות
מרכבה ואף בקוואטום פחות מהניל. האדרסה:

SAMUEL NUSSBAUM

Kraków, ul. Bcnifraterska 5.